

СРПСКИ НАРОД

Стварност Нове Србије

Скромно али истрајно, без помпе и таламбаса, али свакодневно, камен по камен подиже се зграда Нове Србије, хтели је или не, неки, радили противу ње или за њу, други. Многи је и не виде, јер још имају копрене на очима и не виде стварност. Али она у пркос тешкоћа времена и неразумевања других из дана у дан подиже се на својим чврстим и здравим темељима. Она није декретована, већ органски и смишено подиже се неуморно и неодвојиво.

Неки мисле да ће Нова Србија постати преко ноћи, кад се објави указом, као што се раније у режимима парламентарне демократије све свршавало на речима, а народ, радни свет села и града остајао у беди и незнанују. Међутим, она постоји већ данас, јер се родила у патњи и болу националне катастрофе, јер је потреба прочишћења националног живота неизбежна и неумитна, ако хоћемо да надживимо слом, да савладамо кужне клице прошлости и да са новом снагом и са новим могућностима уђемо у нови живот.

То је била једна од главних мања прошлих режима што је било много писаних закона, много изговорених речи, а мало дела, мало остваривања у корист радног света. Основачи и градитељи Нове Србије иду другим путевима, служе се другим методама. Место речи и обећања које ветар носи, место хрпа закона, који се не примењују, они у своје снажне и одлучне руке узимају саму стварност и уобличују је за корист нације и бољу будућност радног света на селу и у граду.

Генерал Недић рекао је да ће остварити сељачку државу, државу у којој ће најмногобројнији и најкориснији друштвени ред водити главну реч, како она не би сваке дводесете године пропадала услед неспособности и себичности клике управљача. И зато што још нису објављене уредбе или закони о оснивању сељачке државе стари наши грешници, окорели политиканери, шеретски се домигују, сматрајући да је по среди демагогија обећања за коју они једино знају.

Међутим за онога који није слеп код очију и коме предубеђења и злурадост не сметају да види ствари онакве какве су, тај јасно види и темеље и зидове зграде Нове Србије, као сељачке државе. Зар стално и присно општење претседника владе генерала Недића са најбољим сеоским домаћинима из свих крајева земље, које се догађа из недеље у недељу, није у ствари спровођење у пракси сељачке

државе? Зар на тим састанцима између одговорног шефа власти и сељачких претставника нису у ствари претресани сви проблеми и потребе сељачког света и зар ту у том непосредном додиру нису се стварали услови за доношење одлука и предузимање мера државне и националне политike? Зар свака мера која се данас доноси, свака уредба која се проглашује не подлеже једном једином критеријуму опште корисности, која у првом реду обухвата интересе и потребе нашега села, извора наше физичке и моралне снаге?

Исто тако зар не виде сви ови како се ствара Нова Србија, Отаџбина рада и стварања у поштовању и правди? Зар не виде како нови српски поредак не обезбеђује више привилегије и монопол једној мањини да се богати и живи у изобиљу на рачун огромне већине оних који раде и стварају? Зар не виде како класе, које су једне својом експлоатацијом, а друге својом деструктивном борбом погађале виталне интересе нације, сада су ухутиране, лишене својих привилегија за експлоатацију или срећтава зарушење?

Ново бескланско друштво, у коме је интерес националне заједнице врховни закон, исто тако из дана у дан постаје стварност. Опстанак српског народа као целине, будућност српске Отаџбине, која не зна за класну подвоженост, јесте данас идеја водиља чувара Србије у њеним данашњим напорима да се сачува и да обезбеди себи бољу будућност. Ма да су опште прилике тешке,

зар може ко порећи да данас у нашој средини не добија рад све више своје место части, своје право и своју заслужену награду? Место обећања јудео-марксизма, која се завршавају у крви, српски поредак остварује максимум социјалности без крвавих жртава. Тражећи само службу свију појединача у корист целине, уздижући рад као највећу вредност и једино мерило и спроводећи што правичнију расподелу добра према раду и према потребама чланова заједнице место некада је повлашћавања неколико хиљада породица.

Ето, и прошле недеље, имали смо један видљив доказ овога новог стања ствари, имали смо један мали догађај који речитошћа лела говори о значају Нове Србије. Зар оснивање Дома радничке омладине у коме ће шегрти и калфице, некада је парије нашега друштва, у пространим и светлим просторијама моћи да проповеде своје слободно време.

јају, не значи манифестију новога српског социјалног поретка, у коме држава и друштво посвећују своју бригу и пажњу у првом реду будућим српским радницима, ствараоцима националнога богатства?

Зар његово освећење, на коме су се окупили око генерала Недића, оснивача Нове Србије, претставници послодавца и послопримаца, нема значај симбола Нове Србије са обновљеним духом старе српске задружности? И зар није залога да ће Нова Србија бити сутра најпотпунија стварност, која ће потиснути демагошка обећања тобожњих «ослободилаца» и њихових експонената у земљи, који су знали код нас као и у Америци и у Енглеској саможандарском палицом да регулишу односе између оних који раде и оних који живе од туђег рада?

И тако сваког дана могли бисмо нашим неверним Томама да укажемо на по један знак, на по једну манифестију Нове Србије, коју доследно, неуморно и без колебања остварује генерал Недић, позивајући нова српска покољења да га помогну да оваплоти вековни идеал српскога народа за својом сељачком државом, која ће бити велика српска задруга у којој ће се рад ценити као највећа вредност и у којој ће бити места ни хлеба за оне који не раде, како то генерал Недић упорно понавља, дајући своју витешку реч да неће поступати ни поклекнути на путу ка новој величини српског народа у раду и стварању.

»С.-Н.«

У овом броју

Безумници од др М. Слајковића

Сумрак цивилизације од Б. Н.

Последњи рат Енглеске против Европе од штабс-лајтера Зиндермана

Стари и нови поредак од Велибора Јонића

Српски консерватизам од др Живојина Перића

Из мојих успомена на немачке филозофе од др Бранислава Петронијевића

СТАЛНИ ПРЕГЛЕДИ:

Војних догађаја од М. Војновића

Културне вести,

Преглед нових књига

И т. д.

НЕДЕЉНИ ЛИСТ

Београд, 24 јули 1943

Бр. 28.

Год. II.

ПРИМЕРАК 3.— ДИНАРА

Сумрак цивилизације

„Обећања која је Енглеска кад је била у нужди, дарежљиво дала Арабљанима, сад је требало испунити и зато се она осећа збуњена“.

(Пуковник Лоренс)

Винстон Леонард Спенсер Черчил у свом великому делу „Светски рат“ згражава се на варварства почињена у првом светском рату. То је врло лепо од њега, да је у том правцу искрено пројутио заиста би његово име било истакло као највећег хуманисте свих времена. Међутим, у истом делу, он признаје, да је блокада била разлог за затегнутост односа између Енглеске и Северо-америчких држава, које су тада блокаду сматрале варварским средством јер је била уперена противу редовне исхране неборачког дела немачког народа. И кад му је први немачки подморнички напад прискочио у помоћ, јер је револтирао Американце, он патетично узвикује: „Строгост наших мера против Немачке, блокада, могла је да се појача без опасности да ће се пореметити осетљива равнотежа наших односова са великим републиком (Америком)“.

Тако је тадаји помоћник првога лорда адмиралитета Винстон Черчил блокадом и противу исхране неборачког елемента на Европском континенту инаугурисао један нов систем ратовања изван оквира међународног ратног права, који ће се продубљивати са отровним гасовима, експлозивним зрима, бомбардовањем вароши и невојничких објеката, па све до потапања болничких бродова, митраљирања школске деце и других триста различних начина за уништавање јена, нејачи, старада и болесника по болницама. Тако је двадесети век кулминација цивилизације и културе постао носилац највећег варваризма од постанака света. Човеку стаје памет између ових антитода, јер не може да разуме, не може да схвата да најкултурнији човек у исто време спроводи и најгрознији ратни систем уништавања човечанства и свих његових хиљадугодишњих тековина.

Ето Винстон Леонард Спенсер Черчил из 1914. године појавио се у далеко суровијој форми у овоме рату. У години 1914. Черчил је био само један од важнијих функционера у служби енглеског народа и као такав успео је својом енергијом и истрајношћу да наметне своју вољу колебљивој средини у стварању блокаде, те и спречавању

исхране цивилног становништва у зарађеним земљама. Али творац блокаде из 1914. године, дакле је претседник енглеске владе и вођа енглеског народа и кад он у том својству пред приступом још слободних људи, узвикује: Не, нећете ме омети, наредио сам још строжија бомбардовања, нека се противник уништи у позадини где је најосетљивији, јер ћу ту завршити рат. И цео културни свет запаљен пита се, да није то смак света, последња агонија људског разума, јер у енглеској није више Винстон Черчил, већ је иза њега цео енглески народ.

У том циничном ускулику човек запажа једну систематски изграђену сурову природу, назире једно сатанско лице, које није постало преко ноћи, него се спремало усавршавало и изграђивало док није добило последњи данашњи облик демона. За оне који ближе познају Черчил и његов рад у прошлости није ништа необично што је данас тај као је чудно за енглески народ да га је као таквог избацио на чело, сврстао се позади њега и поделио одговорност заједно са њим. Где ће и докле ће тај метод вођења рата довести човечанство у то данас нико не сумња, али да се несрћа на време спречи недостаје разборитости и јунаштва. Јер, ван сваке је сумње, да овај систем ратовања изазива у супротном табору одлучност да се равном мером одговори и кад се дође до таквог судара човечанству је одзвонило. Тада ће баштевачко уништавање избледети пред страхотама у коме се може наћи човечанство једног дана.

Али да би слика овог човека била потпунија не сме се пречујати и његово учешће у раду и успеху баштевачке акције 1918. и 1919. године. Улога Сидни Рели највећијег шпијуна Интелигенс сервиса у контру револуционарним руским покретима вођена је чврстом руком Черчилом из Лондона. Тој политици следовало је укрцавање савезничких трупа у Владивостоку и враћање награг у Енглеску у најкритичнијем тренутку по белоруске руке које су се јуначки бориле са баштевачким сатрапима на руској родној груди.

Други, тако исто важни сарађник у том послу шпијун Кент убијен је на граници Финске, али тек онда када је много у радио за ствар која му је била поверила и за коју је много знао. У низу подвига овог има (Наставак на 3. страни).

Последњи рат Енглеске против Европе

Британци и европски континент

Написао штабслајтер Зиндерман,
заменик шефа штампе владе Рајха

У Италији је ових дана у издану Ломбардиског новинарског савеза изишла једна велика публикација под насловом ПЕРФИДНА ЕНГЛЕСКА, која доноси прилоге водећих италијанских и немачких политичара и публициста. Преносимо из те публикације следећи чланак заменика шефа штампе владе Рајха, штабслајтера Зиндермана.

Будућим историчарима остављамо да испитају узроке и утицаје, који су 1939. године дали повода Енглеској да изазове нови велики светски рат. Да одржање версајских граница Пољске, које је Велика Британија узела као повод да пошље Берлину објаву рата, није био први узрок, већ тада је било поznato.

Не — не због Пољске, не због Француске, већ из сасвим других разлога Енглеска је поново бацила упаљену букињу у европски дом. Ове разлоге је тешко схватити када их посматрамо под светлошћу догађаја који су у међувремену наступили и ако узмемо у обзир сву унутрашњу трулост Британске Империје: у једном светском рату наших дана са свима војно-психолошким захтевима које он поставља, ова велика империја, чије су позиције растурене по целој земаљској кугли, чији се поморски путеви пружају преко свих седам светских океана и са народа који већ вековима вапију за својом слободом, она је угрожена у највећој мери.

Када узмемо у обзир ове околности, питање разлога због који су Чечи, Иди и другови сматрали да ће моћи да успеју, добија свој нарочити значај. На њих се не може одговорити разлогима разума. Ако хоћемо овде да нешто разумемо, ми морамо ући у британски менталитет и узети у обзир историске моменте под којим се он развијао.

Став Британаца као острвског народа према европском континенту, са кога су дошли и коме имају да захвале за духовно богатство које им је он дао, био је већ вековима непријатељски. Нису само борбе за колонијална богатства биле те које су Енглеску доводиле у сукоб са великим европским државама, од којих је она отела најбоље делове своје данашње империје, области које су нашој култури привели најбољи синови европских народа: треба се само сетити некадање француске Канаде, португалских поседа у Индији, бурске Јужне Африке.

Нису само ове колонијалне борбе доводиле Енглеску у не-престане борбе са европским народима. У књизи европске историје крвљу су записани много-брожни директни напади Енглеске против Европе, напади код којих се није радио само о кон-

курентској борби за богаства света, као што је то случај са Шпанијом, Холандијом или Немачком 1914. године, већ је она удараја на европске народе да би им отела земљишта, која припадају европском конзулу — од француских острва у Ла Маншу преко Гибралтара до Малте и Кипра.

После свих тих енглеских пиратских напада на поједине европске државе, којима је Енглеска себи узела све што јој је било потребно да би владала царством које је на тај начин створила и тако оковала Европу и спречила јој слободан развој, — она је имала довољно разлога да се боји Европе и тај страх је био лајтмотив целокупне њене европске политике. Енглеска је умела, кроз два века, за које је време Европа имала неколико исторских момената да се уједини, да народе овога континента под најразноврснијим паролама, али увек са истим намерама, држи у сталној подвојености и једне против других хушка. Она је тако успевала да спречи да се европски народи једном сложе и позову је на одговорност, као и да богаства овога света праведно поделе.

Уз овај историски страх Британаца од преварених и опљачканих, који се као црвена нит провлачи кроз британску политику од 18. века до данас, долази још и страх јеврејско-плутократских слојева од фашистичких и националсоцијалистичких револуција, које народима дају прави и непосредни утицај у вођењу њихове судбине.

Данашњи рат, који је горди Албион довео у зависност од Вашингтона и Москве, јесте драматски врхунац борбе Енглеске против европског континента, једне борбе која је утолико била апсурднија и то и сада јесте, јер Енглеска не може да постоји без Европе. То ће бити последња борба коју Британци воде против нашег континента. Сазнање до којега су у овоме рату дошли европски народи, да је будућност Европе дошла у опасност од комунизма, као и да се Енглеска није ни мало плашила савеза са овом светском кугом само да би уништила наш континент, затим намерно разарање европских културних вредности једним војно неефектним ваздушним ратом — све је то створило један јединствени антибритански европски фронт, који означава крај британског мешања у европске ствари као и почетак једног новог и бољег живота свих вредних европских народа.

Доћи ће дан, када ће Британци — овога пута сами опљачкани од оних којима су хтели да се послуже да би нас уништили — стајати пред вратима Европе и молити за пријем. То је један велики и горак обрачун, који ће тада бити изравнат.

ДОГАЂАЈИ НА РАТИШТИМА

ДИВЉАЦИ НАПАДАЈУ

Американци су бомбардовали Рим. Америци расположење опет јако покварено вестима са поморског ратишта.

Треба имати у виду да је сада поморски саобраћај добио нарочити значај за Британоамериканце, добро је два задатка: прво, да прошири своје транспортне могућности, јер мора отсада не само да испоруком ратног материјала употребљавају савјетску ратну производњу, већ мора отсада да носи такве количине ратног материјала које би у знатној мери замениле продукцију савјетске индустрије, која упада у хаос услед страшне глади у целој Совјетској Унији. И друго, британоамерички пловни парк има сада један циновски задатак, а то је: да носи намирнице за црвену војску. Совјетска Унија апсолутно није више у стању да исхранује своју војску, јер су предратне залихе хрane исцрљене, а пољопривредне површине које су преостале Москви апсолутно су недовољне.

Америчка акција на Пацифику је компромитована. Британоамеричка акција на Сицилији разви

СРЕДЊОШКОЛСКА СМОТРА У ВАЉЕВУ

Једна од најлепших овогодишњих ваљевских свечаности била је смотра средњошколске омладине града Ваљева.

У присуству претставника немачких власти, окружног начелника пуковника Лукића, дивно сврстане омладинци на самом тргу давали су слику здраве и лепе будућности.

По отпеваној песми *Oj, Србијо* одржао је говор професор Миодраг Божић, веома јасно оцртавши развој српске школске омладине: њену улогу и идеализам у некадашњој Србији, њено пожртвовање и одлучност, затим разоочараност омладине у бившој југословенској држави, јер су просветни политику водили туђи, непозвани људи — и најзад реално буђење омладине у овим данима, конкретни резултати за ове две последње године као последица мудро и стручно вођење просветне политике.

Говорио је такође и окружни начелник пуковник Драгомир Лукић, изјавивши да је задовољан радом школске омладине, да је уверен да је и она пројекта духом ваљевске нахије у којој су Србију стварали и остварили Ненадовићи, Бирчанини и други, и чијим родољубивим и мудрим стопама данас иде први Србин Отаџбине генерал Милан Недић, коме је отаџбина дала своју љубав и веру да ће без колебања ићи српским историским путем. Омладина је већ доказала да је не само национални већ и социјални борац, да ради како у школи, тако на дому и на пољу, да је радна и поштена, да несебично користи Отаџбину, па јој генерал Недић упућује и поздрав и захвалност.

Са ове лепе прославе упућени су поздравни телеграми претседнику владе и министру просвете.

ја се пријично конфузно. Једино где се воде праве борбе то је Источни фронт. Совјети су већ у марта месецу припремиди велику офанзиву, али су са почетком акција чекали док буду видели шта ће најзад урадити Рузвелт и Черчил који су обећали стварање другог фронта. Немци нису хтели да дозволе Совјетима да бирају момент за напад. И зато су код Бјелогорда потпали ватру битке и тиме су натерали Москву да да сигнал за офанзиву, не чекајући развој догађаја на Средоземном мору.

Совјети су ставили у борбу све шта имају. Све своје људство, сва свој материјал. У борбене линије послати су сви мушкирци који могу да носе оружје, а њима су приодлате и жене у великом броју. Војсци је дата лозинка: „Победа или смрт!”, али то је само лозинка. Међутим, избор између те две могућности врши не совјетска војска, него немачка, која затвара Совјетима пут победи и отвара пут у смрт.

Већ је много пута у току летње борбе прошле године, као и за време две совјетске зимске офанзиве, писано: „Совјетски губици су фантастично огромни, совјетски губици су већи но и кад до сада“. Међутим, баш у садашњој борби губици Совјета су толики да се не може створити појам о њима, ако човек процењује битку упоређујући је са ранијим борбама. Немачки фронт се састоји од стотина хиљада ватрених машина, и зато није ни чудо што читави совјетски пукови претварају се у групице од 30 до 50 људи после неколико сати јуриша.

Стара тактика Совјета — навала хордама — и овога пута има резултат који се могао предвидети: ужасно крварење црвених војника без икакве сазмере између губитака твоје и њених локалних успеха који се уосталом брзо ликвидирају вештим противнападима немачких „Тигрова“.

Совјетска војска улаже све назоре како би продрла у плодне области Украјине. Немачка војска брани фронт непоколебиво и одлучно, јер зна да ће овом одбрзном више ослабити непријатеља него што би то могла учинити путем најаче офанзиве. Совјети тврде да Немци пребацију појединачне дивизије из загадне Европе на Исток.

Као што се то и раније дешавало, ова тврђења немају никаквог основа, јер је Источни фронт тако снабдевен трупама да не тражи појачања ни у најтежим борбама. Али ово тврђење је веома симптоматично. Тиме Москва хоће да докаже да сицилијанско искрцавање није ни најмање помогло Совјетској Унији, већ напротив. Совјетска Унија помаже Британоамериканце тиме што тобож одвлачи немачке снаге са запада и тиме омогућује коалицији операције искрцавања. Ова тенденција омаловажења коалиције доказује да Совјети нису задовољни са својим пријатељима.

M. Војновић

стари и нови поредак

У либералистичко - капиталистичком поретку нација претставља збир појединача, који имају слободу да се у животној утакмици боре један против другог. У ту сврху они имају право и да се удружују. На тај начин су настали трустови, картели, синдикати, професионална удружења, па и политичке организације, које омогућавају овај рат свакога против свих, тако да је марксистичка класна борба само логична после дица ове опште зарађености у оквиру нације и државе. Од овога наравно нација и држава највише трпе.

Нација је разједињена, без какве више идеје-водиље, а држава слаба, услед удараца који јој се час с једне, час с друге стране наносе. Сукоб између рада и капитала само још више појачава класне разлике и утврђује материјалистичко схватање света и живота. Лично богоћење постаје највиши идеал, а грабеж и отимачина, заједно са тлачењем слабијега, бивају тако рећи законски признати. Све се то врши тобож у име принципа селекције, при чему често побеђује аморални тип гангстерса, политичког ђилкоша, пословног шпекуланта и бирократског афераша.

Благодети оваквога поретка ми смо сви осетили у нашој бившој држави. Таква, она је морала пропасти. Чињеница пак што српски народ не жали за њеном прошлоЛију доказ је његовог моралног здравља и његове државотворности. Непомућеним политичким инстинктом српски народ осећа да се нова држава има да изгради на чвршћим и трајнијим темељима.

Та нова српска држава је у стварању, иако под нечувено тешким околностима. Није можда ни важно чукољко ће се она у овом ратном времену моћи остварити. Али оно што је врло важно јесте чињеница да се у српском народу све више учвршије уверење да његова нова држава мора бити национална и социјална. Народ у њој мора бити сложан, повезан честиотошћу и вером у вечну правду. Држава, као власт, мора бити регулатор свих односа и вршити врховни надзор, неумитна према свакоме ко ради против општих интереса.

Рад мора бити опште право и општа дужност, а награда се има додељивати према његовој општој корисности и према томе како се врши. Се бичњаци, паразити и забушанти морају бити сузбивени. Класне разлике морају не стати. Читав српски народ мора бити уједињен у духу стапре српске задужности, по којој се свакоме зна његово место, али сви раде по начелу: сви за једног и један за све. Такав, српски народ ће себи изградити трајнију и праведнију државу.

ВЕЛИБОР ЈОНИЋ

БЕЗДУШНИЦИ

Написао др М. Спалајковић

Само богови и зверови могу живети изван државе, јер првима држава није више потребна, а другима никад није ни била потребна. Те Аристotelове речи о држави и њеној неопходној нужности за људе и могућност њиховог живота у заједници падају често на ум у последње време, после наше државне пропасти и свих недаћа које су снашле наш народ. Потпун смисао тих речи постаје ми из дана у дан све јаснији. Експерименат живота потврђује сваку велику и вечно истину. Искуство, као и свака имовина, не стиче се одједаред. Али памет, ако је човек нема одрођења, не може се никад стечи. Таква је, нажалост, судбина многих људи. Али најжалосније је што и људи са памећу морају страдати због људи без памети, што и праведници морају испаштати грехове бездушника... Аристотело је био мудар човек. Он је морао мислити, као што и мночи од нас данас то потпуно увиђају, да је држава потребна људима не толико због тога што у њој постоје школе, цркве и болнице, него — и још више — због тога што у њој постоје затвори, тамнице и вешала...

Погледајте, овог лепог сунчаног дана, свуда око себе. Свуда се разлива светлост и топлота. Природа је наслеђана и пуна животне радости. А та радост се стихијски разлива у вашим душама, као да пред вама неки неодољиви оркестар изводи Бетовенову

пасторалну симфонију, тај највиши људски израз божанске радости, који затрепери у човеку пред тајанственим лепотама природе. Лето је како се само може заједети. Година пуна најутешнијих нада и најлепших обећања. Веће и поврће понело као никад раније. Бог као да је хтео да ублажи српске патње. А људи...

Један мој познаник, човек душеван и духовит, отишао је јутрос рано на тржиште да купи мало воћа и поврћа. То је учинио више ради услуге једној старијој госпођи која не може да се креће. На тргу морао је стати у ред пред продавницама кромпира и црвених патлиџана. После дугог чекања, вратио се кући — празних руку. Могао је добити само кајсије, тврде и зелене, које су се продавале ван реда, и то шездесет динара кило...

Испричао ми је све то са сузама у очима. Тешко му је било, нарочито због онај старе госпође која је очекивала да ће имати за ручак бар неколико кромпира. У даљем разговору објаснио ми је, речима у којима је било више забринутости него горчине, узроке због којих усрд лете — кад бар поврће не треба да је реткост у Београду — једна стара жена нема шта да спреми себи за ручак. Сељак, пильар, а иза њих и над њима црноберзијанац, знају само за једно правило: безобзирно одржавати пијачне цене које су за њих најповољније. За њих не вреде зако-

ни из политичке економије. Они уопште не поштују никакве законе — ни државне ни научне. То су зверови који имају само нокте и зубе. Њима ништа није лакше него изиграти све законе. Ствар је врло проста. Да би се одржала цена кајсијама, сељак их више не доноси у град, него их оставља да труну или их даје свинјама, а пильар оно што има не износи на продају него крије у дућану и чека да цена још више скочи, о чему црноберзијанац већ води бригу...

Зар то не потсећа на бездушне методе америчких гангстерских трустова који су житом ложили локомотиве а кафу бацали у море, само да не би цена тих производа на светским тржиштима пала, и ако су у другим деловима света људи чезнули и за хлебом и за кафом... Али нека ћаво носи Американце! За њихову културу Флобер је рекао, да је она у ствари »дивљаштво о-светљено електриком«. Чудим се само Србима. Чудим се да и међу њима, после свега што су искусили, може бити бездушник. Мени је тешко о томе размишљати. Зато се и уздржавам од сваког даљег тумачења те жалосне појаве. Ђојим се да уопште улазим у њену дубљу анализу. Нека је сваки испитује и из ње извлечи закључке какве хоће. Ја ћу се задржати само на једној констатацији.

Сви ти бездушници садашњи претставници сељачког олоша и прљаве чаршије, сви ти будући »ратни богаташи«, немају ни трунке моралне и националне савести. Они су најопаснији унутарњи непријатељи српског народа. По друштвеним и политичким последицама својих нељудских поступака, они су много опаснији од сваког спољашњег непријатеља.

Они су онај стални квасац друштвене несавесности и народног расула. Са гледишта моралног и националног, између њих с једне стране и »Дражиних људи«, комуниста и свих »шумских хероја« с друге стране, нема никакве разлике. Сви су они или обични пљачкаши или обични разбојници. Сви су они подједнако штетни по животне интересе српског народа. Због бездушности и једничких других, српски народ запада у све већу беду. »Два без душе, трећи без главе«, каже наша народна пословица. И доиста, два пажна сведока довољна су да неко трећи, буде неправедно осуђен на смрт.

Рвати се са једним и са другима, од јутра до мрака, као што ради генерал Недић, заиста је свакојако једна од најтежих дужности, која је икад иједном Србину пала у део. Велики део наше интелигенције мисли само на себе, плаши се само за себе, што значи да је унапред осуђен на сваку немоћ, унапред готов на сваку равнодушност — чак и према судбини свога народа. Генерал Недић воли страсно свој народ. Страст је озбиљан сећај, и са љубављу се не шали. Многима то још не улази у главу.

Лфт.

Сумрак цивилизације

(Наставак са 1-ве стране)
на које данас застрашава и свој рођени народ, не може се издвојити ни пуковник Лауренс, чија је истинска љубав за арабљански народ доказана радом и истрајношћу овог благородног Енглеса, али који је тако исто почињен умро у свом завичају, јер је арабљански народ преварен преко њега од стране Черчила.

Човек који је цео век провео у интригама, обманама и преварама служећи се народима као и са члановима Интелигенс сервиса није ништа боље узвишије учинио ни у овом рату. И ако је својим обећањима преварио пуковника Лауренса и оправдатио га у очима арабљанског народа ипак му није ништа сметало, да поводом његове смрти напише врло топао некролог о Лауренсу величјући га као највећег енглеског патријота и родољуба. Овог идеалног Енглеса није оставио ни мртва на миру. Позната је његова интригантска политика за време дарданелских операција, када је први адмирал Фишер, не одобравајући акцију од самог почетка, морао да оде са свог положаја да би оставио Черчилу одговорност за даље вођење ових операција, које су се ипак на крају несретно завршиле. Турска револуција под Кемал пашом мало је фалило да потпуно пропадне, јер је Черчија ометао Кемала енглеским војним бродовима на Босфору иако је мировна конференција наредила да се енглеска флота има повући. Напослетку је иатоциља и Грке, да нападну Турску па их оставио на цедилу у најкритичнијем моменту исто онако као и Бело-Русе у Владивостоку.

На завршетку да напоменемо и ону лакридијашку игру „са гаранцијама“ Пољској, Чехословачкој, Холандији, Белгији, Грчкој и Југославији па ћемо употребити слику овог човека, који датас има фикс идеју да разори свет варварским методама. Овај какав је, он је заиста у стању да се споразуме са бољшевицима о подели Европе на два дела тако, да ће Черчија срушити један део Европе, а бољшевици дотући други а после Черчила — потоп.

Ми не знамо детаље погибије пољског патријоте и вође генерала Сикорског. Бојимо се да и његова смрт није оставила једну више флеку на савести Черчила, али у сваком случају тежину одговорности дели са њим и енглески народ јер сва почињена зверства врше се у његовој има, те значи и са његовом приволом. Начин на који се данас води рат изазива гнушање код свих па и код оних чији мозак није обложен иједном зарађеном бојом, те с справом или и са највећим бојлом констатују сумрак цивилизације и крај њених културних тековина.

Бољшевичка аждаја оштри зубе, јер то и чека.

Б. Н.

Враћали су се...

Није томе давно... има нешто више од четири месеца, када је прва група обвезника службе рада пошла да допринесе свој удео на обнављању српске привреде и учвршћавању темеља боље српске будућности.

У раду лежи стваралачка основа која нам улева веру у Бога и лепшу будућност, а то је оно што нас подиже и не да да посрнемо или да паднемо када нас притисну тешкоће времена које преживљавамо, а које су често такве природе, да нам потпуно затворе сужени хоризонт, тако да изгледа да иза сиве магле нема више сунца. И у том часу рад нас спасава.

Србија данас располаже са три активе које уноси у радну заједницу нове европске стварности, а то су: наша радна снага, наша пољопривреда и наша рударска будућност.

Све три активе су за привредну обнову наше земље подједнако важне. Вишак пољопривредне производње, рударске производње и пуно запослење наше радне снаге створиће оне вредности, које су нам потребне да би сутра платили увоз робе, коју сами не производимо. У том смислу и са тим циљем ће отићи на рад и сва остале годиште обвезника обавезне службе, и вратиће се као што се и прва група, помогавши Србији да учини још један корак на путу свог привредног консолидовања и на путу ка учвршћењу у радну заједницу европских народа.

Вратили су се... враћаће се... а Србија наступа чврстим кораком на путу своје опште обнове, која је постала стварност видљива за све.

ГЕНЕРАЛ НЕДИЋ СА ОМЛАДИНОМ ПОДИЖЕ НОВУ СРБИЈУ

Новога времена неће бити без новога рада, новога рада неће бити без нових људи.

А нови људи су омладина.

Генерал Недић пригрлио је омладину, делима не речима.

Од оних још у мајчиној утроби па до оних који су у водама докторских теза, чињено је што се могло чинити: за најмлађе отворена су породилишта, створена прихватилишта, забавишта, опаравилишта; за старије, школску омладину, преуређују се уџбеници, пробирају наставници, стварају васпитачи, отварају ћачке трпезе, и полако али сигурно школска настава преображава се у животну наставу: универзитетска омладина, с реорганизованим Универзитетом, добија савремене услове за рад на националној култури.

Генерал Милан Недић и сеоску и радничку омладину пригрлио је делима, не речима.

Сеоски омладинци стално у групама одлазе на усавршавање у земљу великога рада, у стваралачки неуморну Немачку; радничка омладина, у свима гранама организована, добила је ових да на и свој културни дом и речи

које јој је упутио претседник владе, речи су судбинског даха.

Генерал Милан Недић истакао је значај радне омладине.

То није парола, већ конкретно дело: из његових руку обична делатност претвара се у делотворност од општег значаја, и кад се баци поглед на оно што је он за две године учинио за омладину, јасно је ово:

Захваљујући њему, стварање о омладини вршено је тако да се из замисли предлазило у акцију, из акције правце у институције.

На тај начин омладини су дати услови да себе не само телесно негује, духовно развија, већ да подарене установе сматрају својом рукотворином, својом мукотворином, да их уређује, проширује, кад устреба брани.

Јер генерал Милан Недић, с одликама државничке несебичности, није само родитељским и препородитељским речима општио с омладином, већ је српском омладинском организму омогућио пуни радни крвоток.

Првосвештеник рада, народне религије, делима а не речима конкретизује светосавски пут.

Сутра ћемо имати још снажнију и бољу омладину ако будемо овако сви сложни, братски, другарски радили".

Затим је један раднички омладинац поздравио генерала Недића и предао му један поклон, на шта је он одговорио следећим речима:

„Драга деце моја, наша српска радна омладина, наша дико и поносу наш, на овоме дару ја вам најлепше благодарим. Он долази од срца срцу. (Тако је! Тако је! потврђују омладинци). Овај дар је највеће одликовање које сам је до данас добио. Он је највеће признање за оно што чиним и што ћу учинити за мајку Србију и српски народ.

Мени је потребна ваша помоћ. Јер терет тешки и претешки народни, који ја носим већ две године на својим плечима толико је тежак да понекад поснем и паднем, али се дигнем. Дигне ме једна мисао. А та мисао то сте ви, деце моја, српска омладина! Ви ми дајете снагу и мој да истрајем! (Бурно одобравање).

Данас кад сам чуо ове речи ја сам јак, јер нисам сам: и ви сте са мном. (Одобравање и узвици: Тако је!) Нема те препреке коју ја нећу сломити и коју нећу оборити са вама заједно у име Господа Бога. (Бурно пљескање). Живела радна и привредна омладина!

Крај говора Старешине Недића сви поздрављају дугим одобравањем.

Генерал Недић обишао је после тога све просторије Дома и са очинском љубављу интересовао се за вежбе омладинаца. Затим је у дворишту пред радничким омладинцима сврстаним у редове, под српском заставом упутио им следећу реч:

„Драга наша деце, наша радна и привредна омладина!

Српска заједница рада, којој сам ја Старешина, а ви моја деца, данас је учинила једно велико дело: освећен је овај дом, дом радне и привредне омлади-

Генерал Недић присуствује вежбама шегрта

Снимак С. Н.

ком усисали у себе, да ојачате своје тело и да развијете свој дух како бисте могли да будете корисни и сами себи и српском народу.

Овај препород потребан је био нама који смо били залутали и пропали. Да не бисмо у будуће опет лутали и пропадали ми се морамо препородити. Ово је пут и начин да се препородимо. Јер деце моја, биле су велике заблуде и велике грешке.

Овај дом не само што има да развије ваше физичке способности, него он има и племените врлине да усади у душе и срца ваша, а то су духовне особине, без којих један човек не може да буде. Те високе особине које има да развије овај дом морaju да изгледају тешка и судбносна оштрица против материјалистичког и себичног живота, од кога сте ви драга моја радна деце, највише патили, јер је себичан живот прогласио чак и спорт за трговину.

схватање правде: човечност, љубав за све људе јер су ови људи Божји синови.

Зато је Српска заједница рада покупила под овај барјак и вас, деце моја, да учи да рад — јер сте ви наша радна омладина — буде част за све Србе и да рад добија своје право и своју награду. Јер на застави Српске заједнице рада не писи ни јудео-капитализам, ни марксизам, ни комунизам, већ пише стара српска домаћа задужност, где је било места за све добре Србе, где је било социјалне правде, јер то мора да буде, пошто сте сви ви браћа, Хришћани.

У тим мислима ја сам даја присуствојао свећењу овога дома и оглашавам га овога момента отвореним за вас, драга моя радна и привредна омладино, са жељом

Генерал Недић пали свећу на освећењу Дома

Снимак С. Н.

ОТВАРАЊЕ ДОМА РАДНИЧКЕ ОМЛАДИНЕ

Свечано отварање Дома радничке омладине „Србозара“ у прошлу недељу био је прави празник рада и младости.

После верског обреда у присуству митрополита Јосифа, заменик старешине Зар. Поповић поздравио је старешину Српске заједнице рада генерала Недића, рекавши између остalog:

„Овај дом као и сви домови „Србозара“ по фабрикама и предузећима у Србији служиће радничкој омладини за провођење слободног времена. Ту треба да им се да истински одмор, разонода и васпитање, да се сутра оснажени, очеличени, врате у радионице, фабрике, да што више привређују и користе и себи и свом српском народу.“

Идеологија Српске заједнице рада је јасна и једноставна, она нема фраза, она се не може појбрати јер је искована кроз ве-

кове, патњама и страдањима, успоном и падом, кроз породичне задруге. Данашњи дан нека буде пример како треба да се стара за српску привредну омладину.

Драги наш старешино и генерале, ви сте окружени српском привредном омладином, која гледа у вами оца, највећег сина српског народа, човека који је у најтежем моменту узео и подигао српски барјак да спасе српски народ од још већег страдања.

Ми идемо путем којим нас ви водите, који сте ви показали, јер смо уверени да ћемо тако по служити нашој милој Србији.

Наша је дужност да по сваку цену обновимо српску привреду, српско друштво. Многи питају где је обнова? Ево, овде, ту где је омладина. Данас можемо са поносом рећи: Ово је српска омладина која мисли и осећа срп-

ске. Генерал Недић говори радничкој омладини

Снимак С. Н.

не и ми га данас вама предајемо.

Овим чином Српска заједница рада испуњава свој велики национални програм на препороду, на корист његову и за срећу наше мајке Србије. Овај дом ће служити да се сви састајете у њему, да ојачате свој србизам, оно што сте ви мајчиним мле-

ви живите у једном тешком времену када цело човечанство води рат. Тај рат води се за препород човечанства. Оно има да прекине са старим светом, са јудео-капитализмом, са марксизмом, са большевизмом и шта ти ја све знам, што је довело свет до катастрофе.

Има да наступи једно ново

да он служи за ваш напредак, за вашу културу, за грећу вашу и свег српског радног света и нашег друштва и мајке Србије. Живeli, де-

моја! Крај говора старешине Недића дочекан је бурним одобравањем. Музика је отсвирала: „Србијо...“

Путоказ и симбол

Ускоро ће се навршити две године од прве појаве српских добровољаца. У часу када је опстанак српског народа био најдубље и најнепосредније угрожен, и то не само физички него и духовно, појавили су се добровољци, као најсамоникији глас једног народа који је хтео да живи. Трагично изгубљен рат и тешко бреме срамоте на часном образу једног витешког народа, велике материјалне штете које су погодиле земљу, а више од свега большевички бесови и језива страдања српског народа на његовим вековним огњиштима — све је то дубоко потресало душу нашег човека и уносило у њу тешко и суморно неспокојство.

Али више и јаче од свега народни опстанак је довела у питање безумна и антиродобољубива партизанска акција, која је под лажним плаштом ослободилаштва спроводила крвожедну большевичку револуцију излажући народ као целину уништењу и убијајући најсвесније националне људе у земљи. Наступивши према народу са двоструким преступништвом сјајени из белог света на тло Србије, партизани су били довели земљу до највеће пропasti. Све што смо имали, у најбуквалнијем смислу речи, било је доведено под огромни знак питања. Прилике су биле такве да је Србије и српског народа зачас могло нестати.

Што се то није десило највећи део заслуге припада српским добровољцима, оним младићима који су се први одзвали позиву генерала Недића и пошли у борбу против комуниста. Из огња који су они у себи носили распламтио се добровољачки покрет. Из рођољубивих идеја које су многе од њих одвеле у смрт израсле су стотину бораца, који се нису борили само оружјем, него и идејом: у примамљивост мита заоденутог большевичким погледом на свет они су супротставили наш народни. Пламеном снагом речи они су отварали срца и душе збуњеног народа и својим јасним погледом и ставом разведравали му помућену мисао. Својом борбом, која је била борба против надмоћнијег противника, они су се претставили народу као нов свет и нови људи сасвим различити од оних који су га са сатански циничном хладнокрвишћу гурали у смрт и уништење.

Из ових младих бораца од којих су многи били гробади младићи зрацила је једна снага и вера у свој историски призив и судбину свога народа. Када је све магледало изгубљено, они су

пошли у народ са вером у будућност Србије; када се погребни сумрак спуштао на цео један народ очи су разглаживали таму зору њејних младих живота и светлошћу варе која је долазила из прадубина њихових националних бића. Таме и страхе није било у њиховим срцима. Они су улазили у борбу са песмом и умирали са осмехом. За онима који су гинули у борби за Србијом другови нису плакали, него су полагали завет да ће мисију спасења народа довести до краја.

На томе и данас стоје и тим путем иду. Оно што су до сада добровољци учинили за свој народ само је један део од онога што још треба учинити. Повративши нашег човека себи, духу родне земље, раскошном бојаству духовног и моралног наслеђа предака и српској исконској животној идеји, добровољци су му дали сигуран компас у овом и сувише метежном и разноврсном борбом испуњеном времену. Прави српски човек зна данас преступну суштину большевизма и тајне смртеве скривеног јеврејског редитеља ове крваве људске драме, која се зове рат. У пребурном вртлогу догађаја, у стихијском сукобу супротних идеологија живота и у циновској борби најбољих духовних квалитета људи сваки прави Србин данас зна да мора чувати оно што претставља морални и духовни темељ његова опстанка; он појима да му је највиша дужност да пожртвовано чува то своје наслеђе и обиље изграђујући себе за конструктивну животну утакмицу која нам претстоји.

То битно у његовом ставу и сазнању плод је добровољачког мисионарства у народу. Јер добровољац је не само подвигом борбе и речју учитељ и путоказ, него и живим примером и свакидашњим ставом. Као човек он осећа своје мане, али је свестан да их у вишем интересу мора укротити. Не живи он за себе, ни за свој интимни свет и своје радости. Он све свесно потчињава Србији. И жеље младости, и вапаје срца, и бунт крви и немире духа, које по наслеђу у себи носи човек нашега рода — све је то потчињено булној вољи добровољца, који је свестан, да живот сваког појединца не припада њему него Србији коју треба вакснити и српском народу кога треба учинити великим. Добровољац је и ту путоказ и симбол. Кроз сопствено служење он указује како се подиже земља, снажи народ, изграђује Отаџбина. Свесним

изграђањем на општем послу.

Добровољаштво је путоказ и симбол. Симбол новог света који се код нас рађа и путоказ којим се сигурно иде у боље дање. На све оно што су чинили и на све што данас раде добровољци гледају као на просто оду жење дуга народу. Не као на заслугу, јер заслуга пред народом, на које би се неко могао позивати као на оправдање свога нерада, нема нико. У плодотворном подвигу добровољаштва то је једна од основних мисли. Жеља је и циљ да она у свакоме постане основно осећање и завет. Хиљаде оних који су пошли трудним путем добровољаштва прверили су своја схватања и прекалили своју вољу у огњу стравичних страдања овог народа чија се судбина може изменити само онда ако све што може да мисли и ствара, свесно и слободно, ваксне у себи сазнање, осећање и готовост, коју има српски добровољац. Он не жели да буде ни каста, ни сталеж, ни привилегисанији, него само први у подношењу највећих жртава за Србију. Зато је он путоказ и симбол света који настаје.

Б. Слијепчевић

СВАКИ ДАН ДОБРОВОЉНИ ДИНАР

Добровољни динар за сироте и невољне, то је најновији пример организоване социјалне акције никле пре два месеца у свести српског добровољца, коју он систематски, из дана у дан, у свим својим јединицама, и при штабу и на терену, са пуно љубави и поноса изводи.

Прошле године, у пролеће и лето, где год и кад год добровољци нису морали да стоје на мртвој стражи мира и реда, они су, у мањим или већим групама, ишли на сељачку њиву да помогну, у првом реду, сиромашном и инокосном сељачком дому, у његовом, за цео народ, корисном послу. Они се спремају да источине и ове године где год стигну и где год се за то потреба укаже.

Шта је то добровољни динар за сироте и невољне? Најбољи одговор на ово питање дајемо ако наведемо објашњења једног српског добровољца која је он, пре кратког времена, изложио у предавању пред добровољачким старешинским течајем у Београду — на стотину таквих предавања одржано је у последња два месеца у појединим добровољачким јединицама:

»Сваки дан добровољни динар за сироте и невољне, то је социјална акција коју сваки Србин, коју сваки члан народне заједнице у овој земљи, био сиромах био богат, био грађанин био сељак, може да изводи, без икаквих тешкоћа и жртава, само ако има мало добре воље и мало смисла и осећања за колективне социјалне подухвате. Ми признајемо да је племенита ствар кад неки човек или установа дадну једанпут или двапут годишње по

хиљаду, десет хиљада или и више динара за своје сиромашне и невољне суграђане, за незбринуту сирочад, за инвалиде, за обескућене избеглице и слично. Али је много дубља, социјалнија и већа акција и помоћ ако се Срби удрже и сваки од њих даје сваки дан само по један добровољни динар за сироте и невољне. Дубља је и социјалнија та акција по томе што у њој може лако да учествује сваки грађанин, што она чини да сваки дан осећамо и мислим на незбринуте и невољне, што нам непрестано даје повода да размишљамо како да са владамо и решимо срећно многе социјалне неправде, што из дана у дан пружа нам видан доказ да су и најсиромашнији и најневољнији неразлучив део наше народне заједнице... А већа је та акција по том што, као и свака смишљена планска организована радња, даје много веће резултате од појединачних, неорганизованих акција које се изведу од времена до времена, под утицајем нарочитих расположења и стања и уз дејство посебних пропаганди.

Поставимо питање социјалне крилатице »Сваки дан добровољни динар« на овај план: нека, рецимо, у тој акцији учествује редовно само 500.000 Срба од укупног становништва у Србији. Пет стотина хиљада џучесника у тој акцији даје недељно 3,500.000, месечно 15,000.000, а годишње 182,500.000 динара. Кад би двострук број у тој акцији учествовао, тј. милион душа, онда би и цифра била двострука и годишње би се постигло 365.000.000 динара или дневно милион динара. Са милионом пак динара дневно колико би се могло учинити помоћи, потпоре и подршке за сироте и невољне! То сваки од нас може да израчуна и да брзо увиди далекосежне плодове једне овакве сабирне акције.

Да би ову социјалну акцију претставили што јасније и убедљивије у својим сопственим редовима, добровољци је међу собом без престанка објашњавају и овако:

Сваки српски добровољац даје целог себе, сваки дан, за свој народ и за своју земљу. Српски добровољац стоји сваки дан на мртвој стражи, на бранику мира и реда и одржања српског народа, и за то је спреман да сваки час у години дана положи и свој живот. То је, свакако, максимум који један човек може да жртвује за спас свога народа. Дати сваки дан добровољни динар за сироте и изнемогле у својој народној заједници, тј. за годину дана жртвовати од себе само 365 динара, то је минимум који сваки Србин може од себе дати. А за ту свогу може се помоћи, издржати или спасити дневно један сирота српска породица...

Само ова акција практично се изводи на тај начин што сваког јутра пре поласка на редовну дужност, сваки добровољац у свим јединицама почевши од Команданта Корпуса до последњег редова, полаже по један динар

Р. П.

Добровољци пред полазак на терен

Фото Васпитни отсек С. Д. К.

БОГ НА СРПСКОЈ ЊИВИ

У блеску коса и хуку вршалица златна се река, то, прелива долинама, падинама, и како сноп за снопом пада, расте и надима се тежакова нада.

Жетва је почела.

Кад човек запне, Бог благослови, шта је злато по челичним косама према златним откосима, према златним стоговима? Склад људског рада и понесеност земље, најлепша је могућа ризница.

Радио је наш човек ове године као никада, понела се наша земља ове године како треба, па у кошевима и амбарима најлепше космичко милосрђе које се уопште може излити.

Златна је река потекла, златно је зрно осветило образ и српски тежак дахнуо је душом: учинио је своје, очувао је своје, изнео је своје и хлеб насушни, вас у бојама сунца, засијаће на трпези намученог, али неклонулог народа. Јер добра сетва, добра жетва, најлепши су примери и добре родолубиве савести.

Аграрна савест, тежачка готовост, тежачко схватање дужности, уродило је заслужним плодом. Запели су деца, запеле жене, запели људи, запели старци, запеле алатке, запела стока, па је и Божји благослов такрећи запео.

Тежак је учинио своје.

Али, поред њега чинили су своје и радник и чиновник.

Нема градске баште у којима се не повијају орни кукурузи, прегршти класа, редови сунцокрета, нема градске баште у којој такође није укорачио аграрни дах, права правцата борба за насушни хлеб. Град се угледао на село и земљораднички талас запљуснуо је целу земљу. Србин се претворио у тежака, тежачки је поднео тежачку муку, али је зато сада и по среди тежачких радости: црно под ноктима заблистаће златом на трпези.

Борба за хлеб ујединила је све честито и све радено и када се поглед баци на понеле њиве и градине, сеоско класа и варошко класа њишу се истом снагом — вером да је битка за хлеб добијена.

И радник и чиновник учинили су своје.

У блеску коса и хуку вршалица огледа се општа воља да српска будућност мора бити болја, да рад уједињује, нерад разједињује, да се тек после полеглих мишица, повијених леђа управним челом поносно иде.

Жетва је почела.

Ослушни шум рођеног класа, ти, који ослушкијеш звук туђег злата!

Ослушни жамор рођених жетеоца, ти, који ослушкијеш туђинске сплеткаше, туђинске великаше!

Ослушни рођене њиве, рођене баште, ти, који ослушкијеш туђинске ратне салоне!

Ослушни земљу своју, тежаке своје, и они ће ти рећи:

Жуљевита је истина, истина над истинама.

Жуљевита је слобода, слобода над слободама.

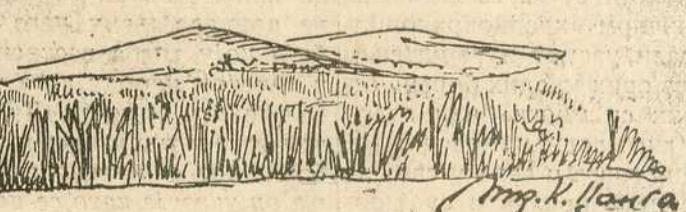
Жуљевита је правда, правда над правдама.

Вас у зноју, вас погрђен, вас задихан, српски тежак, радник и чиновник, од снопа до снопа слуша глас земље своје, слуша глас бриге своје, јер на тај начин слуша глас прошlostи своје, испуњава дужност будућности своје, човек је, учинио је своје, и ето, и на селу и у граду, његови плодови се роје.

Златна река, шумећи долинама, шумећи падинама, потекла је из чисте религије рада, једине могуће у данима страшним као косидба. И њен Бог благословио је српску њиву...

(Цртеж: Н. Бешевић)

Генерал Недић на жетви

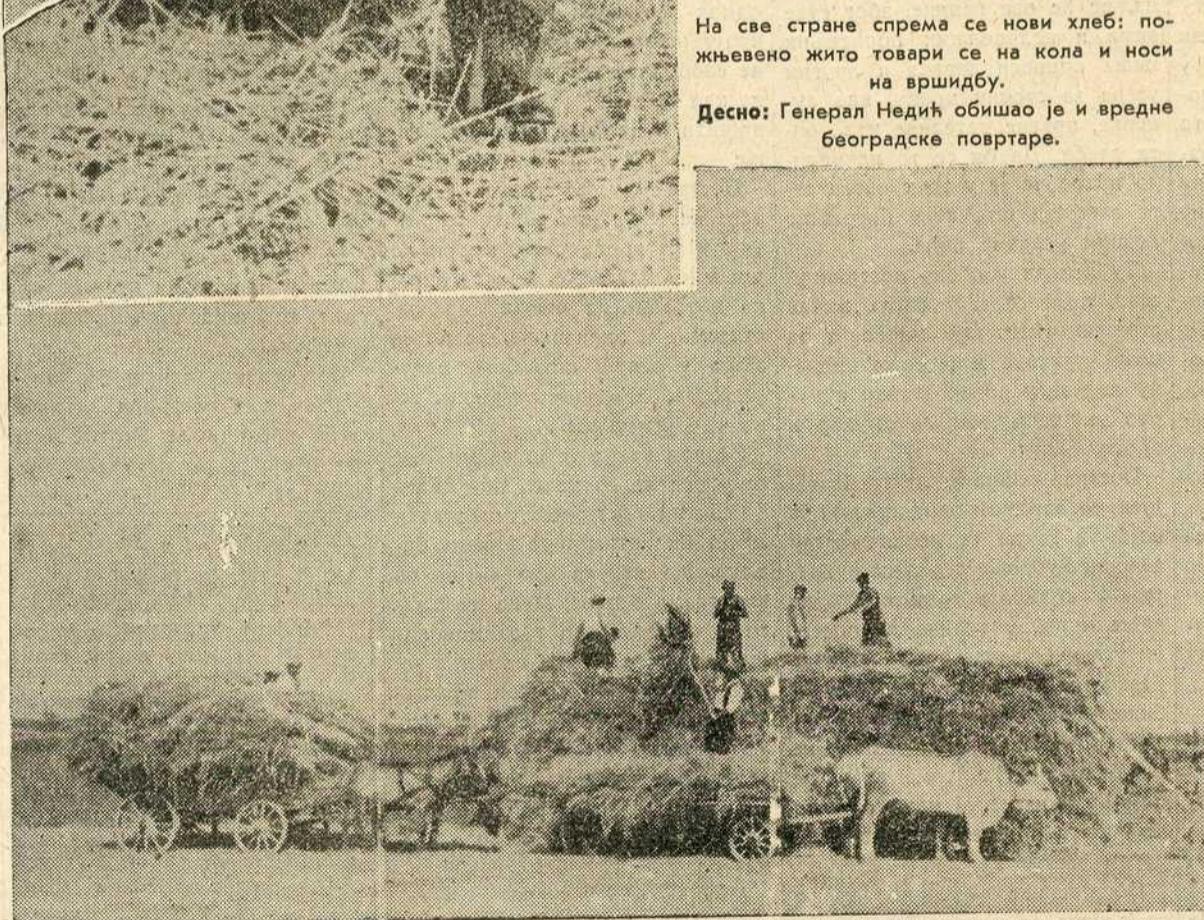
Претседник Српске владе ступа на српску њиву и поздравља време жетеоца

Снимци Државне пропаганде

На све стране спрема се нови хлеб: по-живјевено жито товари се на кола и носи на вршидбу.

Десно: Генерал Недић обишао је и вредне београдске повратаре.

Летња сетва поврћа

Никако не смејмо губити извида, да ће поврће за сада претстављати главни предмет наше исхране. Ма да је оно ове године заиста у знатној мери засађено, поред тога добро родило, ипак је потребно да се још искористи свака могућност, како би количине поврћа биле што веће. Да би се то постигло мора се употребити сваки део слободног земљишта, да ниједног тренутка, док то временске прилике дозвољавају, не буде без усева.

Обирањем грашка, раног лука, салате, келерабе и другог ранијег поврћа већ су многе површине у повртњацима остале слободне. Њиховом попуњавању треба одмах приступити. На првом месту земљиште треба очистити, преријати и земљу иситнити.

За даљу сетву у току сезоне долази у обзир следеће поврће:

Грашак, и то само ниске сорте са смежураним зрном које се сеју у јулу и августу.

Боранија може да се сеје још до конца јула.

Мркva се сеје преко целог лета ако има воде за поливање, а јесења сетва врши се од краја августа до половине октобра, за пролетњу потрошњу.

Спанач може да се сеје до септембра у размаку од 15 дана, али само летње сорте које подносе сушу и стасавају месец дана после ницања. Спанач посјан половином септембра стиже за бербу преко зиме, а у септембру и октобру сеје се за пролетњу бербу.

Средње ране сорте купуса за јесењу потрошњу сеју се и у јулу, док се раностасне сорте за пролетњу протрошњу сеју у септембру, а расађују крајем октобра.

Карфиол средње рани расађује се до краја јула, а стиже за бербу у октобру.

Келераба споростасна крупна сеје се до конца јула, а расађује у августу за зимску потрошњу.

Кељ зимски расађује се од половине јула до половине августа, а стиже за бербу у новембру и децембру.

Лук влашац сеје се до почетка августа семеном или се расађује расадом добивеним из старог бокора.

Лук аљма сади се у јулу и августу, а ако је произведен из семена посјаног у априлу и мају расађује се у јулу и августу.

За цвеклу најзгодније време сејања је у јулу месецу за јесењу потрошњу.

Роткva јесења сеје се у јулу, а зимска у првој половини августа. Зимска роткva може да се држи у трапу до пролећа, а јесења само до половине зими.

Пољска салата мотовилац сеје се од почетка августа до половине октобра у размакима од 10 дана, а стиже за бербу 70 до 90 дана после сетве.

Избор приплодне стоке

Питање стоке је за нашу земљу од прворазредног значаја, како у погледу исхране, тако и у погледу извоза и сировина за производњу коже и осталих сточних производа. Од успешног гајења стоке зависи не само наша будућа расположива количина меса, већ исто тако количине млека, путера, сира и осталих сувомеснатих и млечних производа, вуне и сирове коже.

Да би наше сточарство могло да се развије у обиму који нам је потребан, један од главних услова је избор приплодне стоке. О тој теми одржао је једно значајно предавање на београдском радиу професор Пољопривредног факултета др Танасије Митровић, нови претседник Главног савеза српских земљорадничких задруга и потпретседник Главног задружног савеза.

ИСХРАНА И ИЗБОР СТОКЕ

После добре исхране — вели проф. др Митровић — избор стоке претставља једну од најважнијих мера за унапређење сточарства. Ова мера толико је значајна, да се наши одгајивачи морају често опомињати да врше избор приплодне стоке, јер се може слободно рећи да он и не постоји код наших одгајивача. Не вреди да држава предузима са своје стране све мере за унапређење сточарства, ако је у томе не потпомогну сами одгајивачи још и одговарајућим избором приплодних грла.

Сваки одгајивач који жели да има добру стоку и да има користи од ње мора тражити доброг паствува за своју добру кобилу, доброг бика за краву, доброг овна за овце, доброг нераста за крмаче итд. За приплод треба одабирати не само мушка већ и женска грла, да бисмо имали више успеха у раду и брже оплеменили своју стоку. Стара је и свима добро позната изрека, да је потомство онакво као који су им били родитељи и даљи преци. Родитељи морају бити добри и здрави ако се жели добро и здраво потомство.

Избор приплодне стоке важан је и из тог разлога што се у многим расама показују разнолике особине и својства, па то исто важи и за грла у једној раси. Када неко жели добру музну краву, свакако да у приплоду не може држати гојазну краву, која даје мало млека. Ако нам требају свиње за тов морамо тражити грла која се добро тове. Ради добра млека, ради веће количине вуне боље каквоће, морамо бирати одговарајуће овнове и овце. У жељи да имамо доста јаја, не можемо узети за приплод кокошке које слабо носе. Већа плодност свиња може се створити само тако ако будемо гајили плодне крмаче, па за њихово оплођење употребимо нерастове који потичу од плодних матера.

КАКО ДА ИЗВРШИМО ИЗБОР

Поред ових особина мора сваки одгајивач да бира она грла чије је тело правилно развијено, која су отпорна, чврста и добро искоришћавају храну. Из

запата треба избављавати слабо млечне и слабо јешице краве, крмаче које немају довољно млека за прасад, слабо млечне и ситне овце, злоћудне бикове и паствуве, нерастове и овнове који насрћу на људе и хоће да убију и газду. Све то мора да се зна и да се за приплод бира са

моно што је без мана и порока, што је благородно и кротко. Потомство наслеђује мане и недостатке својих пријатеља и предака. Ако је отац са извесним манама и телесним недостатцима, мати опет са другим, онда ће њихово потомство бити оптерећено свима њиховим недостатцима, и ако се тако и даље продолжи без икаква избора, добија се поразније и наказније потомство. Ето ради чега је потребан избор приплодних грла у сваком газдинству. Само помоћу избора може се доћи до савршенства, у колико се оно уопште може постићи у природи.

Према правцу одгајивања мора се подесити и избор приплодних грла. То значи, ако неки одгајивач жели млечну стоку, он ће вршити избор приплодних грла у правцу велике млечности, водећи рачуна о здрављу, отпорности и правилној грађи тела приплодних грла. Тек пошто је одређен одгајивачки циљ, приступа се избору расе. Сваки одгајивач треба добро да размисли да ли изабрана раса одговара одређеном одгајивачком циљу и да ли дотично газдинство може да задовољи потребе изабране расе у нези и исхрани. Набавити ову или ону расу, а немати удобне стаје, довољно добре хране и приличну негу значи упростити ту расу, изгубити но-

вац утрошен за њу и претрпети потпун неуспех. Тако пошто се реши све ово, приступа се избору приплодних грла.

О ЧЕМУ ТРЕБА ВОДИТИ РАЧУНА

Пре свега треба испитати приплодну вредност грла, која се огледа у пореклу, у добром здрављу, у отпорности и у преношењу способности и особина на потомство.

Код здравих и добро храњених грла кожа треба да је мекана, растегљива, код мушких грла увек дебља него ли код женских.

Добро однегована и здрава приплодна грла имају кратку, глатку и сјајну длаку, грубо држана грла дужу и дебљу, али сјајну длаку.

И мушки и женски грла морају носити јасно изражене полне ознаке, мушки знаке мушки, женски знаке женске.

Грудни кош треба да буде развијен по дубини и ширини.

Леђа равна, широка и сразмерно дугачка, никако преседластани шаранска.

Сапи да су широке, сразмерно дугачке, и по могућству што развијеније, никако узане, стрме ијако оборене.

Цело тело нека буде покривено добро развијеним мишићима.

Кости јаке и снажне, нарочито кости ногу, које треба да су још правилних ставова и добрих зглобова.

Код млечних грла да је виме добро развијено, као и остали знаци млечности.

Појава полног нагона треба да је редовна, плодност добра.

ПАЗИТЕ ШЕЋЕРНУ РЕПУ

Овогодишње честе кишеве, поједи свог доброг дејства на усеве, изазвале су и једну лошу последицу, тиме што су се коровске биљке развије у већој мери и обично. Нарочито је то случај код шећерне репе, којој морамо поклонити највећу пажњу. Није потребно наглашавати од колике је огромне вредности шећер који јаме шећерна репа даје, али добро је скренути још једном пажњу земљораднику, да он од шећерне репе има једну велику непосредну корист, јер за сваких предатих 100 кгр. шећера не изгуби на усеву, у толико ће изгубити и у количини већера које му припада.

Да би се принос шећерне репе обезбедио, потребно је приступити правилном окопавању.

Прво окопавање већ је извршено. Друго окопавање треба да се изврши две недеље после првог, на дубину од 3 до 4 сантиметра. Треће окопавање треба сад да буде у току. Оно има да се врши на дубину од 5 сантиметара, ручном снагом, окопавајући између редова и у самим редовима. Нарочиту пажњу треба обратити овом окопавању, јер после њега репа почине нагло да напредује и листови покрију земљу, што онемогућава нова окопавања. Колико пута треба укупно окопати репу то се не може тачно утврдити, већ зависи од прилика земљишта, поднебља и времена. Опитима је пак утврђено да репа која је свега једанпут окопана даје упола мање приноса од репе окопане 5 пута. У главном може се рећи да репу треба окопати најмање три пута.

Сточну храну треба сејати свога лета

У више махова истицали смо потребу засејавања што већима количинама сточне хране, да бисмо у току идуће зиме обезбедили и исхранили нашу стоку. Нарочито морамо водити рачуна, да ће ове године, због суве зиме и недовољних пролетњих киш, приносити ливада и других усева за сточну храну, као луцерке, црвене детелине итд, бити слаби. Да би се то накнадило потребно је у току овога лета засејати што веће површине позним усевима пиће.

Ту долази у обзир пострни усеви, који се сеју после жетве стрнина. Њих има много, а за наше прилике и у овом времену долазе у обзир зелени кукуруз за сачму, сирак, мухар и просо.

Пострне пићне усеве треба гајити на плодним земљиштима, а најбоље је да се по могућству изврши ћубрење стајским ћубретом. У колико у току лета буде више киш, у толико ће пострни усеви боље да расту и да се развијају. У колико кишне не би било, наводњавање је веома корисно. Ако пак наводњавање не би било могуће, томе се може помоћи у извесној мери орањем земљишта на време и правилном негом усева.

Обраћавање, односно орање земљишта за пострне усеве треба извршити одмах по жетви стрнина, још истог дана или најкасније сутрадан, док земљиште садржи још довољне количине влаге. Да би се то обавило, појажевено и повезано жито треба одмах оставити у крстине на крају њиве, тако да њива остане слободна за орање. Истог дана кад се врши орање треба извршити и дрљање, а затим сејање.

Пострне усеве треба сејати ређе него обично, пошто се развијају за време лета, кад нема довољно влаге. У току развијајука потребно је чешће дрљање, прашење и окопавање, да би се влага у земљи што боље сачувала. Наводњавање извршити тамо где је могуће.

Зелени кукуруз за сачму сеје се у редове на разстојању 50 до 60 сантиметара између редова и 30 до 40 сантиметара између биљака. На хектар иде 40 до 60 килограма семена. Може се сејати и омашке, али тада иде више семена, а добије се мање зелене масе и са мањом храњивошћу.

Пострне усеве треба сејати сушити, или силирати, за храну скеле преко зиме. Зелени кукуруз и сирак по могућству усеви силирати.

СЕРПСКИ НАРОД

ГЛАВНИ УРЕДНИК, одговоран за садржину листа: Велибор Јонић.

ВЛАСНИК: Мих. Станковић из Београда.

РЕДАКЦИЈА: Теразије 5 месецанин | степениште (Палата Извозне банке) Тел. 20-383.

ШТАМПАРИЈА: «ЛУЧА», Краљице Наталије 100. Тел. 21-772.

Тромесечна претплата 36 динара шаље се преко «Пресеја, а. д. Влајковићева 8.

СРПСКИ КОНСЕРВАТИЗАМ

Уредништву Српског народа
Београд

У једном броју свога часописа (од 13 марта о. г.), „Српски народ”, са сликом једнога од њених оснивача и вођа, Милутин Гарашанин. Тај састав Ваш, специјално његова уводна реч, изазвао је свеопшту пажњу па и пажњу моје малености, изазвао је са пуно разлога. И, заиста, и по језгровитости саме садржине те уводне речи и по њеном спољашњем облику, форми, која се може назвати школским примером и у том погледу, Ваш састав је свакодневни појав.

А што Вам нарочито даје овде право на једно признање без резерве то је она, за наше не сувише идеалне нарави јавнога живота, ретка објективност која пројима цео Ваш чланак код оцене унутрашње политичке српске консервативне (напредне) странке. Јер, шта је на првом месту и као нешто безусловно потребно у јавним односима, ако желимо да се они крећу и развијају у смислу општега добра људске заједнице то је идејна трпељивост (толеранција) и непристрастност. Ако би се, узмимо, због неједнакости у схватањима људи избегавали и не би одржавали лични додир међу собом, нешто као минимално и основно за постојање друштва и државе онда би ово обје било немогућно. И онако исто као што би било логички апсурдано а етички неизбично и комично да људи не другују између себе, на пр. због разлике у телесној висини или у боји косе, исто би то било, ако би се људи избегавали услед разлике у мишљењу. Јер, и идеологије, само ако оне претстављају дубоко и искрено уверење, чине саставни део човечјега бића, онако исто као и његови органи, и као год што би било, код нормалног човека, несхватаљиво да неће да има додира са извесним појединцем зато што би се он од њега у нечemu телесно разликовао, исто би тако било, код таквог, нормалног, човека, несхватаљиво, ако би се он на сличан начин понашао зато што би неко исповедао друкчију идеологију него што је његова.

Затим, без идејне толеранције била би немогућа лојална духовна утакмица и борба — једина борба која треба да постоји међу људима и народима: само из те и такве борбе могу избити на површину и победити најтачније и друштвено најкорисније идеологије. И као нешто најмање у области идејног живота и активности јесте да се противнику допусти бар то да може слободно изложити и своје мисли. А то се често дешавало код нас: у партиском јакобинству ишло се дотле да се политичком противнику није дозвољавало ни да се слободно изјасни, образложи и брани своја схватања — противно оној изреци мудрости која и у Политици а не само у Правосуђу има своју етичку вредност: *Audiatur et altera pars.* Примена тога правила у Политици може да буде само од социјалне користи: јер, ако је исказана идеја погрешна или беззначајна, од ње неће бити никакве нити ће ко за њом по-

ћи, док, међутим, био би то велики губитак за заједницу, ако не би могла доћи до манифестије једна основана и друштвено напредна мисао.

У своме саставу, следујући правилу Правичности и Доброте — два категоричка императива наше узвишене Хришћанске Религије: — „*Suum cuique*“. Ви сте се уздигли изнад сваког партијског менталитета који толико смета примени тога Правила па сте, и ако, уверен сам, нисте ни-

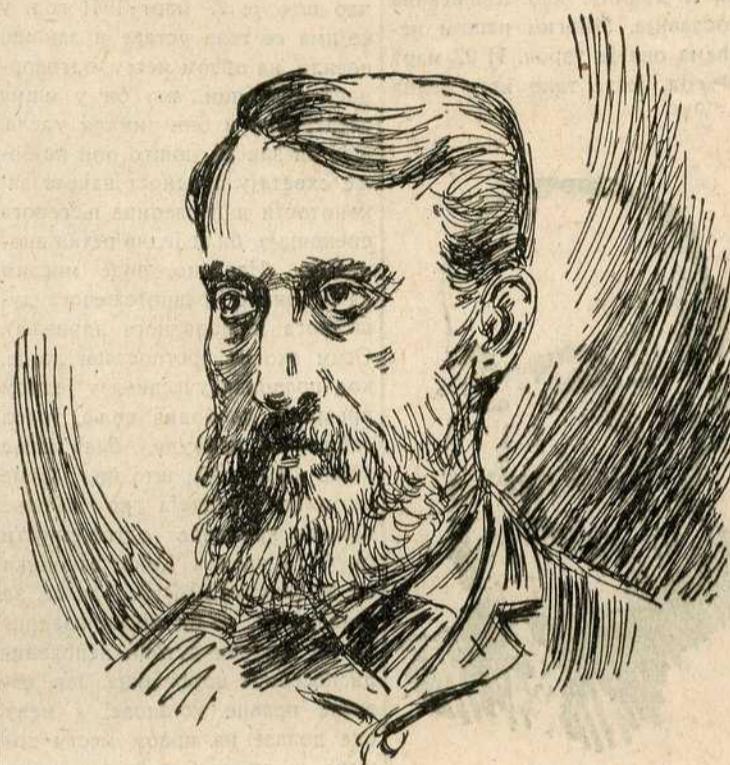
Написао
др Живојин Перић
професор Универзитета у пензији

Називана је, због њене спољашње политичке, несрпском, па чак и издајничком, странком а због политичке унутрашње реакцијарног. Има људи па, шта више, и читавих странака — а то су нешто појави специјално код демократске идеологије — који уображавају да су они једини и сигури родољуби и народни пријатељи, док другима све то

ка, други је слуга — право против права! — јесте једна најпогрешнија и зато најфаталнија концепција француских револуционара и, како изгледа, баш та концепција имала је, од свих њихових концепција, највише, на општу штету, утицаја на доцније генерације. Никада раније, пре Француске Револуције, није, на нашем копну, то и такво право према Држави и државној власти било признато и освештано појединачним.

*
Ви сте, у напредњачкој (консервативној) идеологији, нарочито запазили и подвукли мисао о начелу законитости (легалности) у људској заједници. [И *Ново Време* (Београд), у своме броју од 3. априла ове године, одаје пошту (уводни чланак: *Посланица Стојана Новаковића*) политичким идејама вођа напредне странке, Ст. Новаковића, изнесенима у његовом писму од 24. јуна, 1903. год. по ст. кал. (после убиства Краља Александра Обреновића) а поводом покрета за обновљање напредне странке и у коме писму Ст. Новаковић нарочито истиче начело законитости]. И, заиста, то сте врло добро уочили: та мисао је мисао — водиља у политичком схватању те странке. То је, другим речима, принцип Државе односно принцип Права: Држава, Право, то је начело законитости а начело законитости то је Држава или Право. Држава, Право, Законитост, све идејни синоними, то је одлика људског друштва која се састоји у организацији. Без Државе, Права, Законитости, не би било уређене (организоване) друштвене заједнице нити могућности за њен опстанак и прогрес. И зато је и била девиза српске консервативне (напредне) странке: „Ред, Рад, Законитост“.

У осталом, ова напредњачка девиза треба да буде девиза за сваку државну и државотворну партију па и сама Демократија не занемарује идеју законитости у своме програму. Мада, у истини, ово последње нема великог значаја, пошто, видели смо, Демократија, с друге стране, ставља изнад Државе „природна права“, овлашћујући појединце да устану против Државе односно њених претставника у случају да би они врећали та природна права њихова — теорија, као што смо горе већ казали, погрешна још од самог почетка и, уз то, још и демантована стварношћу тј. нередом, боље: хаосом, коме она води ако и када се приведе у дело. Приметићемо да и саме демократије, дошајући једном на власт, не поштују више ту теорију, јер би се то окренуло против њих самих а оне, чини се, нису много вољне да „se faire guillotiner par persuasion“ (да се гиљотинирају из убеђења). Могло би се рећи да демократија заступа револуционарну идеологију док је у опозицији али да на власти практикује „реакционарну“ државно-правну политику. То, свакако, представља једну целоглавост и отсуство начелности код демократије, пошто, на тај начин, демократија, када је на државној управи, одбације најосновнију, тако рећи,

Milutin Garashanin

Архив С. Н.

када били градоначелници српске консервативне странке, овој странци одали признање тамо где сте, после својих разматрања у којима Вам је истина и легитимни интерес Српске Заједнице био једина сврха, нашли да јој то припада, одали сте га на начин који доликује једном културном Европљанину, начин према коме ни ја, такође, не могу остати равнодушан.

Ни једна наша, Српска, Странка није била, ваљда, тако нападана и ружена као напредна (консервативна) странка, и ако она то, ни по својим идејама и раду ни по несумњиво великој, и личној и породичној, вредности њених првака¹⁾ није заслужива.

Међутим, код политичара оне прве врсте, политичара фанатичара, Са таквим духовним настројењем, често искреним, политичка борба је немогућа. Политичари те врсте су штетнији од политичара спекуланата, јер код ових се може рачунати и на евентуални преокрет, чим им њихов интерес то буде налагат. Политички спекуланти нису без резоновања ни без критизма само што база њихове политике није етичка или то није у дољној мери. (На њих се, у главном, може применити оно Тацитово: *Video meliora probo quo deteriora sequor*: Видим шта је боље и одобравам али имам за горим — јер доноси личну корист).

Међутим, код политичара фанати-

¹⁾ Као што су били: Милутин Гарашанин, Милан Пироћанац, Аћим Чумић, Стојан Новаковић, Чедомир Мијатовић, Ђорђе Павловић, Светомир Николајевић, Георгије Маринковић, Никола Петронијевић, Ђура Ђорђевић, Драгутин Франасовић, Димитрије Радовић, Браћа Стеван и Ђорђе Пантелић, Милан Кујунџић, Михаило и Милан Богићевић (срдници Династије Обреновића), Александар Јовановић, Андрија Ђорђевић, Тихомир Марковић, др. Јован Ђурић, Никола Стевановић, Љубомир Калевић, Милан Петронијевић, Ђорђе Ракић, Стеван Ђ. Поповић, Арон Нинчић, др. Владан Ђорђевић, Љубомир Ковачевић, Марко Стојановић, Вукашин Петровић, др. Јован и Риста Данчић, Милан Ђ. Милићевић, Драгомир Рајевић, Ђорђе Стефановић (министар Правде), Ант. Пеливановић, Ант. Пантовић (министар Правде), Вучко Ђорђевић, Браћа Бадамлић, Јован Крсмановић, Јефта Павловић, Месаровић и Михајло Павловић, Милан А. Павловић, Ђ. Милићевић, власник Гранд Хотела, и др. важни људи и породице из Београда. И у унутрашњости земље било је, тако исто, међу напредњацима значајних и истакнутих породица и

људи као: у Шапцу, Куртовићи и Топузовићи, Јанко Бајак из Јагодине (Окр. Београдски), Беговићи и Чедомир Јовановић из Брезовице, Самуровићи у Пријевору (Окр. Подрински), Гучинићи (исти Округ), Младен Јаковић (Лешњица), Јован Ђуриловић из Новака (Окр. Ваљевски), Милан Драгојевић из Робаја (исти Округ), Љубомир Моларовић, из Врачевића (исти Округ), Игњат Гудурић, из Обреновца, Породична задруга Радовића из Ђурђевца (Округ Ваљевски), Никола Ђођевић из Младеновца, Александар Страхиња Поповић (Окр. Ужице), Милош Глишић (Ваљево), Стеван Максимовић адв. из Пожаревца, др. А. Станојевић из Крагујевца, Антоније Марин из истог места, Василије Анђелковић из Трстеника, Жив. Милосављевић, из Друговца, Лазар Карамарковић, из Летњиковца (оба места из Округа Пожаревачкога), Милован Брајовић, Јанко и Панта Дробњак. Овај списак је, разуме се, далеко од тога да буде потпуни и у њега су унесени само најстарији претставници. Напредне странке али и се по њему може, мислим, судити о персоналном саставу водећих кругова у једној од наших, можемо рећи, Историјских странака.

²⁾ Више о спорту у овом поглављу в. у моме саставу: *Школске Оцене њихов значај и утицај, оштампано из „Правне Мисли“, Београд, 1939.* (повород прославе Стогодишњице Прве Београдске Реалне Гимназије).

мисао у својој Magna Carta, француској Изјави права човека и грађанина.

Била је сасвим неоснована оптужба да је, истицањем државног начела легалности и ауторитета, напредна странка показивала тежњу да заведе, у своју корист, владу јаке руке, нешто аналогно ранијим ауторитативним, да не кажем аутократским, режимима. Неоснована оптужба, јер, најпре, напредна странка била је, такође, за уставни систем са народним претставништвом као једним од законодавних чинилаца. Затим, напредњаци су, указујући на културни значај реченога начела, и себе саме потчинили том начелу, зашто је најбољи доказ завођење још од самога почетка њихове владавине (1880—1887, 1895—1896 год.) уста нове непокретности (инамовибилитета) судија (Законом о судијама од 9. фебруара, 1881 год. ст. кал.). Да су српски консервативци (напредњаци) желели оно чиме су их њихови политички пртињици теретили, т.ј. да им принцип легалности и ауторитета власт буде само једна платформа за насиљничко властољубље, они, сигурно, не би били променили дотадашње стање правосуђа: пре њих, консервативаца, постојало је само уставно начело одвојености између Судске и Извршне власти или без законских гаранција против мешања ове последње власти у рад судова: судије су биле онако исто као и управни чиновници у рукама и на расположењу владе.

Са напредњачким Законом о судиској непокретности зајамчена је била и фактички (а не само уставно-теориски) судиска не зависност а тиме и начело законитости. На тај начин, напредњаци (консервативци) су, и себи као и другима, одузели могућност да утичу на судове, чиме су најбоље показали да начело законитости и ауторитета власти које су они били истакли на прво место у држави није било никаква маска за њихову тобожњу реакционарску самовољу, јер истинска судиска независност јесте онај бедем у држави о који се мора разбити сваки сличан покушај. Осим тога, напредна странка се није устручавала да сву строгост начела законитости даде осетити чак и највиђенијим својим члановима када је и где то мило место и није потребно да за то овде наводим доказе и примере. Најзад, напредњаци су исто начело истицали и бранили и у опозицији, и ако су демократи доносили и законе са којима се они нису слагали: они су те законе критиковали или су им се покоравали. Они су мислили и говорили: корисније је и рђав закон који се поштује него и најбољи закон који се врећа. И уопште, да је пробитачније имати и рђав закон него никакве а овај последњи случај је онда када се закони не примењују. Најгори је онај закон кога нема.

Ми овим нећemo да кажemo да српска напредна странка није и грешila: нема човека без погрешака па то, наравно, вреди и за групе људи. Не греше — као и човек — само странке које ништа не раде, јер радити значи грешити а грешити значи ради. Бољи је онај који ради па и греши него онај који не греши јер не ради. Али можемо, мислим, рећи да напредна странка као таква никада није извршила и један државни удар нити била у каквом преврату. Било је напредњака, то не поричем, који су у актима те врсте имали удеља или то су били само појединци за чије делање странка не може сносити одговорност. Нема те странке код које се слични случајеви нису десили и где се сваки члан и увек држи свога парискога програма и дисциплине.

Међутим, начело законитости није никакав проналазак напредне странке: то начело датира, тако рећи, од самога постанка чо-

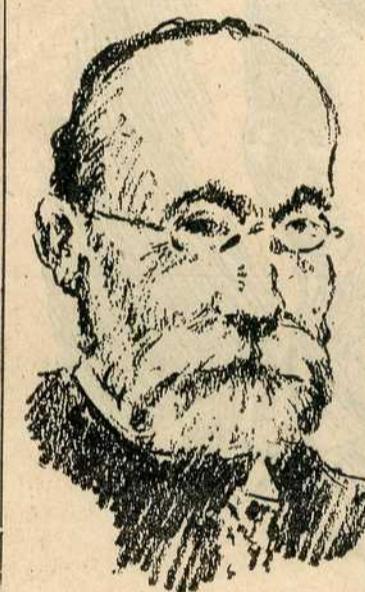
века и државе, да не кажем још од пећинских људи. Српски консервативци су само хтели да, у једном народу који је тек био створио своју државу и који још није имао потребно политичко и скуство нити културност западних држава, указују на првокласну важност једног принципа у отсуству кога људска заједница не само не би могла напредовати него ни егзистирати и чије прећегравање је могло чак бити и судбиносно за српски народ с погледом на његов геополитички положај. Значај државних закона дао нам је још Аристотел у својој чувеној формули: „Човек је политичка животиња“, чиме је хтео да каже да се људи уздижу изнад категорије животиња тиме што, обдарени разумом, синтетишу и каналишу своје појединачне воље и, стварајући на тај начин државу, људску заједницу подижу на исти степен који има сам човек т.ј. на степен рационалнога појава. Тиме људска заједница и човечанство стичу карактер једног система слично универзуму који, универзум, значи и јесте један општи систем и у тај систем имају људска заједница и човечанство да се кроз своје законе интегрирају (укључе).

Без тога, без државних закона, људско друштво не би више представљало никакав систем, оно би било само један хаос, нешто ирационално, јер би онда у њему било онолико разних закона колико појединачних воља т.ј. тада не би било никаквих људских закона него само закона физичких, ирационалних, и од онога Аристотеловога: Човек је „политичка животиња“ остало би само ово последње. Тиме би, наравно, отпао и сваки етички појам о дозвољеном и недозвољеном — чиме се људи, у главном, разликују од животиња (више него интелигенцијом): има, на пр., врло интелигентних мајмуна који знају чак и да рачунају!) и човек би спао на ранг аморалног бића. И тако би, једном речи, људска заједница без државних законова имала карактер једне биолошке гомиле и човек би заузео место између мајмуна и првога човека т.ј. човека државе и више не би могло бити говора о евентуалном „Übergemensch“-у (натчовеку) него једино о „Untermensch“-у (потчовеку).

Слабљењу схватања о културном значају и важности државно-правнога начела законитости т.ј. слабљењу државне идеје или правне свести као и васпитању људи у смислу елементарнога ирационализма и њихов чести пад наступају полуљуди допринала је највише политичка теорија успеха или теорија да сврха оправдава средство. За ту теорију имамо у принципу да захвалимо демократији односно њеној доктрини револуције и уношењу ове у појам допуштених па чак и дужносних делања у друштву. Главно је, по тој теорији, у политици успети т.ј. добити власт или на њој се одржати а којим путем то је равнодушно: свако средство за то је добро па и само убиство. Једна теорија чији крајњи резултат, у друштву, јесте не идејна него чисто физичка борба, слично борби међу никим фелама. Оно што сам горе већ казао поводом Аристотеловога учења, теорија успеха или теорија циља била је владајућа кроз цео XIX век (век Француске револуције одн. индивидуалистичко-материјалистичке демократије, природних наука, технике и машинизма) и ушла је, са све већом јачином, и у двадесети век. И све недаће у т.зв. модерној епоси ваља тражити у томе паду духовне и душевне стране човека и у његовом удаљавању од хришћанске етике као у погледу сврхе тако и у по-

гледу средства. (О подударности идеје о праву — а то је, видeli smo, идеја о држави и државно-правном принципу легалности — са хришћанском идејом о миру међу људима и народима т.ј. да право тежи општем миру као и хришћанство, в. више у моме говору одржаном у Београдском удружењу за приватно право: *Законитост и мир*, 1938. оштампано из „Правосуђа“, Београд, 1938).

Од те антихришћанске и паганске теорије нарочито је патила и препатила наша држава, прво као Србија а после као Краљевина Срба, Хрвата и Словенаца и доцније као Краљевина Југославија. Многим нашим несрећама она је узрок. И 27. март 1941. год. јесте тако исто једна

Стојан Новаковић

Архив С. Н.

примена схватања да циљ оправдава средство, односно теорије успеха. О томе догађају писало се је и пише поглавито са политичко-националнога становишта, али, у колико ми је познато, не и са једног становишта много ширега, више, становишта изнад и политике и нације, онога права и државе, становишта принципа законитости који, као принцип културе и човечанства, надмашује не само нације него и континенте. 27. март 1941. год. морао је већ, као и сваки други чин такве врсте, дати у опште негативне резултате, без обзира на његову сврху, стога што се у њему и кроз њега прешло преко поменутога принципа, прешло се преко овога на начин и у обиму у коме би исти акат био фаталан и по много консолидованје државе него што је била Југославија: њиме је, једновремено, повређен и основни земаљски закон, Устав, као и још други врло важни закони за чију повреду су везане тешке кривичне санкције.

То је првобитна и кардинална погрешка чина од 27. марта 1941. год., једна врста билиснога пресудскога греха („le péché original“) од кога су потекле и неминовно морале потећи све даље зле последице његове. Речено је да је тај акат био акат одбране државе, што је једна најочигледнија *Coiftradicatio in adiecto*, јер како се држава могла бранити уништењем темеља на коме она почива а тај темељ то је начело легалности? То би било исто — да наведем то често употребљавано и тако тачно употребљавање — као када би се скла грана на којој се стоји. Римска изрека: *Salus rei publicae prius lex esto* не значи да слуži.

ком појединцу или групи појединачца допуштео да, на самовластан и законима противан начин, „спасавају државу“ када они „нађу“ да је „држава у опасности“ него да се, у случају потребе спаса државе, имају, од стране надлежних и одговорних чинилаца и редовним путем, доноси закони где ће се, ако не може бити друкчије, прећи, ради постигнућа речене сврхе, преко свих посебних интереса појединачца. Никада српска конзервативна (напредна) странка не била у стању да једном радњом сличном 27. марта 1941. год. „спасава“ државу при свему свом патриотизму: то би било противно речи: „Законитост“ у њеној дезвизи.

Разуме се да би, у превратима као што је 27. март 1941. год. у којима се газе уставе и закони, носили, на првом месту, одговорност правници, ако би у њима евентуално и они имали удела, што би заиста, пошто они најбоље схватају вредност начела законитости и последице његовога прекраја, била једна ретка аномалија. (Наравно, овде мислим на правнике уравнотеженога душевнога и моралнога здравља).

Осим ако се претпостави да је, код правника учесника у једном преврату, слободна воља, услед спољашње принуде, била мање више искључена, што би, разуме се, имало утицаја по питање њихове кривичне одговорности (в. § 25. нашега Крив. законика од 27. јануара 1929. г.). Али се, за таква дела, не би могли извинити ни њихови аутори неправници посебице војна лица. Јер, извесне правне установе, а међу ове долазе на првом месту држава и државно начело легалности, јесу опште културне тековине чији значај мора да буде познат и неправнику. Осим тога, има правних норма које представљају само санкцију моралних правила (из области мора) ушли су у област права) одн. које у току времена стекну такав карактер (из области права пређу у област мора) и које норме су зато познате свима и сваком. Ако је потребно бити правник па знати извесне правне категорије (као, узимимо, оне које се односе на ниансе додира човека са стварима: *possessio naturalis, detentio, possessio cum animo, dominium*) или правне тананости, финесе (на пр. оне о вољи у праву или о злоупотреби права) није ни најмање нужно имати диплому правнога факултета па да се зна, на пр., да се не сме убити, извршити разбојништво или упалити ма чији дом а најмање државни (извршити преврат)⁵.

И опет она, српска конзервативна странка, није имала много успеха. Можда зато што није имала много среће, а, изгледа, ове, среће, треба имати у свакој борби, не само у ратној него и у политичкој борби (као и на школским испитима). Мада се треба трудити да се, у тим борбама (као и на испитима), улога среће т.ј. улога случаја све-

да на што мању меру (што и чи-не добри и вредни ученици). Ипак је српска конзервативна (на-предна) странка постигла да, кроз потребне законе међу којима је било врло важних и из привредне области (на пр. Закон о непосредном порезу од 1884. год. који је увео, код земљишта пореско оптерећење по хектару, саобразно социјалној правичности да онај који више има више и да плаћа држави), као и грађењем железничке пруге Србију веже за Средњу Европу т.ј. Западну хришћанску културу, што је одговарало и њеном бескомпромисном одбацивању источно-азискних, степско-уралских, схватања која су у руском деструктивном хицизму налазила свој најјачи израз⁶) и, кроз деценије, била узрок многих наших и унутрашњих спољашњих потреса и не-даћа. Отуда и непомирљивост српских конзервативаца у погледу рускога утицаја у Србији на њену, нарочито инострану, политику⁷).

Много сам Вам и искрено захвалан на љубазном гостопримству у Вашем листу чиме сте ми омогућили да Вам се, и као члан раније српске конзервативне странке, одужим на Вашим симпатичним речима о тој странци. А радоваћу се, ако то не би била злоупотреба Вашега гостољубља, да ми, доцније, уступите још мало места у своме часопису како бих, укратко, изложио и онај део програма српске конзервативне странке који се тиче организације Законодавне власти, такође једне карактерне црте идеологије исте Странке, питање данас од сасвим актуелнога значаја за нас, Србе, и по-водом чега је та странка, тако и-сто, и не мање незаслужено била врећана.

⁵ В. о овој фаталности, за Европу, антихришћанских и разорних инвазија од Истока и у нашем раду: *Les suites politiques des guerres balkaniques principalement en ce qui concerne les Slaves balkaniques*, оштампано из „Jahrbuch für Völkerrecht“, Kiel, 1914.

Ипак морам подсетити на то да је напредна странка после своје рестаурације, по убиству Краља Александра Обреновића (29. маја 1903. год.), у год. 1905. под, вођством Стојана Новаковића, скренула, у знатној мери, са свога традиционалнога правца у спољашњој политици и то специјално 1909. год. а поводом анексија Босне и Херцеговине Аустро-Угарској Монахији (Декретом Цара и Краља Фрање Јосифа од 5. октобра, 1908. год., по нов. кал.) што је изазвало сеџесију у напредној странци одвајањем једне групе, махом млађих напредњака. Та група напредњака обазоравала је доцније 1914. год., баш пред са-мо убиство Аустро-Угарскога Престолонаследника, Надвојводе Фрање Фердинанда, и његове супруге (15—28. јуна, 1914. год., у Сарајеву), и први Светски рат (1914—1918. год.), српску конзервативну странку у чијем програму су дали понова и несумњиво израза, и у унутрашњој и спољашњој политици, начелима раније конзервативне (напредне) странке (из год. 1880.) под вођством Милутине Гарашанића. Лист те нове (управо поновљене) консервативне странке звao се *Србија* и излазио је једанпут недељно до објаве рата Аустро-Угарске Србији (28. јула, 1914. год.). Да додам да је та група Напредњака имала и један свој часопис: *Недељни преглед* (Београд) који је излазио од 1908. до 1911. год.

ИЗ МОЈИХ УСПОМЕНА НА НЕМАЧКЕ ФИЛОЗОФЕ

Написао

Др Бранислав Петронијевић
професор Универзитета

Сматрам за срећну околност свога живота што сам у својим младим годинама био упућен на то да студирам филозофију у немачкој језичкој области (у Бечу и Лайпцигу), јер су Немци, после стarih Грка, дали човечанству највећи број знатних филозофа (од којих су Лајбниц, Кант, Хегел и Шопенхауер најчувенији).

У последњем разредима Вишегимназије, коју сам завршио 1894-те год., правац мојих будућих студија био је већ потпуно одређен. Али не имајући доволјно материјалних средстава да се одмах одам само филозофским студијама на неком од страних универзитета, ја сам те исте године отпочео студију медицине на бечком универзитету. Тек после три семестра проведена на медицинском факултету напустио сам медицину и дефинитивно се одао филозофским студијама на филозофском факултету у Лайпцигу, где сам положио докторски испит почетком 1898-те год.

Први од знатних немачких филозофа с којим сам дошао у везу био је професор филозофије и експерименталне психологије на лајпцишком универзитету Вунт (Wilhelm Wundt). Пошто сам летњег семестра 1896 год. слушао његова предавања, ја сам му идућег семестра поднео на преглед и оцену рукописа магистрског доказа (бонголашком доказу за нужну егзистенцију бића). Кад сам после две недеље отишао да чујем његов суд, он ми је рекао:

„Метода филозофирања у Вашем спису битно се разликује од методе магистрског доказа, то је спекулативно-онтолошка метода, док је моја емпиричко-индуктивна. Морам међутим признати, да сте оштроумно формулисали Ваш нови онтологшки доказ, чак боље но што је то учинио Кант у своме познатом предкритичком спису. Али ипак рад Вам нећу моћи примити за дисертацију.“

Ја сам одмах приметио, да ово последње нисам ни намеравао. У даљем разговору Вунт ми је дао један врло добар савет за даљу студију. Рекао ми је да је за мене најбоље да озбиљно простирум Аристотелову Физику, у којој је онтологска метода филозофирања по његову мишљењу достигла свој врхунац. Мени је то Аристотелово дело било дотле непознато и ја сам на његову студију утрошио доцније доста времена и труда. Ја и данас то дело сматрам за најбоље Аристотелово дело и за највеће дело античке филозофске литературе.

Повољан суд који је Вунт дао о моме рукопису ја сам саопштио једном од лајпцишкx филозофских издавача и овај је одмах пристао да га штампа. Спис је изашао почетком 1897 под насловом *Der ontologische Beweis für das Dasun des Absoluten, Versuch einer Neubegründung*, Leipzig, Verlagsbuchhandlung Hermann Haacke.

ДВОГОДИШЊИ РАД НА БЕОГРАДСКОМ УНИВЕРЗИТЕТУ

ИЗЛАГАЊА РЕКТОРА Др НИКОЛЕ ПОПОВИЋА

Поводом двогодишњице рада јединим факултетима одржанијој у јунском испитном року 1941, а исто тако универзитет је добио право да се на њему поред дипломских испита могу обавити и испити оних слушалаца који имају најмање четири уписане и оверене семестра. Универзитет је такође предузео кораке да му се дозволе скраћени курсеви за студите два последња семестра како би могли стечи права на полагање дипломских испита, и сви су изгледи да ће се то остварити.

Др Никола Поповић у своме излагању највише се зауставио на овим темама: избор универзитетских наставника, факултетске уредбе, наставнички рад на универзитету, сарадња са Немачким научним институтом, као и рад професора универзитета у народу.

Што се тиче избора универзитетских наставника, ректор је нагласио да је постигнут споразум са водећим личностима наше просветне политике о известним начелима којих се универзитетско особље има придржати, а нарочито што се тиче одредбе чл. 28 опште Уредбе о универзитету, која предвиђа да број редовних професора на појединим факултетима не може бити већи од половине броја кадедара на њему, па је универзитетски сенат донео одлуку да предложи министру просвете и вера да издејствује измену тога члана.

Што се тиче универзитетских уредаба, које су рађене споразумно са универзитетом, у њима се предвиђају две важне новине, а то су: пријемни испити за све сршћене матуранте који се желе уписати на који факултет нашег универзитета, и друго заједи се за све слушаоце свих факултета обавезно слушање предавања из националне групе предмета и подлагање испита из њих на крају четвртог семестра. Завођење пријемних испита има за циљ да се изврши што правилнија селекција кандидата с обзиром на њихову општу спрему и с обзиром на њихове способности за специјалне студије, а што се тиче обавезне наставе из националних предмета за све универзитетске слушаоце, она је у погледу националног образовања наше омладине потребна и пожељна, а све то у циљу како би се наша омладина у својим студијама на универзитету што боље освособила како стручно тако и морално за њен будући рад на изграђивању наше националне културе у свима њеним областима.

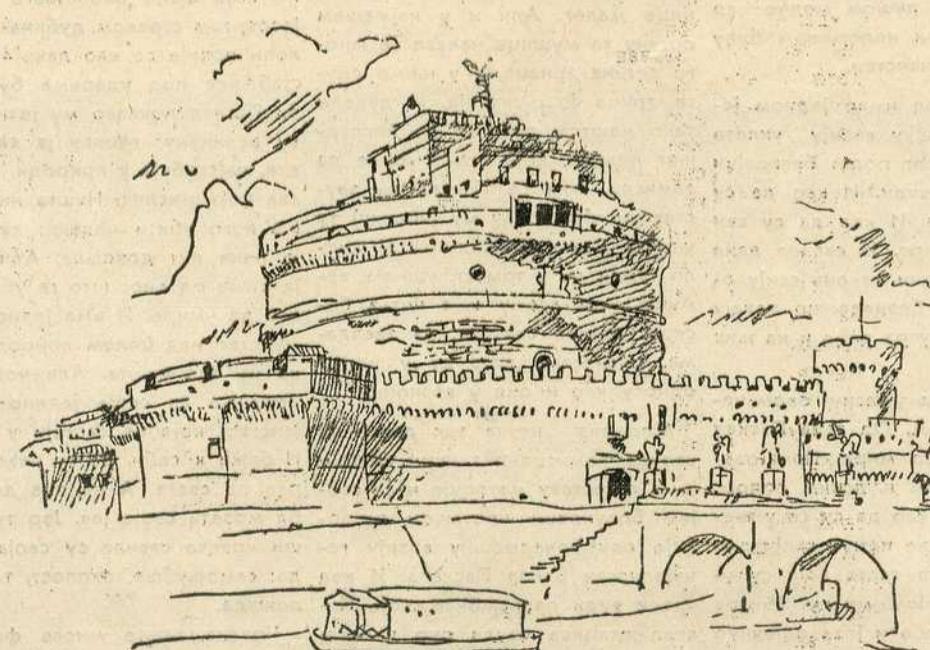
У погледу наставничког рада на универзитету, ректор је нагласио да су на основу одобрења Управног штаба Општномоћног командујућег генерала у Србији дипломски испити на по-

та тенденција налази подршке код овдашњих претставника немачке науке, а нарочито Немачког научног института, који је своју акцију развио у седам правца: 1) Приређивање научних предавања немачких научника овде у Београду; 2) Предавања наших научника у просторијама Немачког научног института; 3) Издавање радова наших научних радника на немачком језику; 4) Одређивање стипендија немачке владе за наше младе људе за њихове студије у Немачкој; 5) Одашиљање питомца српске владе на студије у Немачку; 6) Оснивање течејева за немачки језик за наше слушаоце и српских течејева за немачке слушаоце, и 7) Стављање на расположење своје библиотеке нашим научно заинтересованим читаоцима.

Др Никола Поповић, изложио је затим опширно који су све, како немачки тако и наши научници, у току ове две године одржали предавања овде у Београду, додајући да такав рад наших научника у сарадњи са немачким научним институтом знатно продубљује и учвршиће културне везе између српског и немачког народа, а које је Вук Каракић и његови приврженци отпочео пре већ толико година.

Најзад је ректор универзитета детаљно изнео да су наставници универзитета зато поред чисто научног рада, гледали да што више и практично припомогну општој обнови земље, па су у ту сврху нарочито професори медицинског и пољопривредног факултета живо радили и код надлежних власти и у самом народу, одавајући се најпречим потребама народне обнове. Ту треба убројати рад универзитетских наставника са медицинског факултета у борби против пегавог тифуса, затим рад универзитетских професора у разним одборима, као што су одбор за израду општег културног плана, одбор за организацију педагошких радних заједница итд.

У своме излагању др Никола Поповић, нарочито је истакао необичну предусретљивост немачких надлежних власти да рад на београдском универзитету, сходно сарадњим приликама, буде од користи и науци и српском народу.

АЛФРЕД КНИСПЕЛ: РИМ

НА ВРХУНЦИМА ЕВРОПСКОГ ДУХА

Пре двадесет година, усред не- степене људскога савршенства, мира између два рата цео кул- постављајући за увек законе ду- турни свет прослављао је 300-го-

дишињцу рођења једног од нај- већих француских мислиоца, је- сви мисаони Европљани са тра- гичним осећањем за судбину Е- вропе, за њено бити или не би-

ти пред навалом варвара са И- стока и Запада иду на овај ха- џилук на једном од врхова ев- ропског духа.

Данас када су угрожени осно- ви европске културе и њена ми- сија у свету, сви Европљани без разлике на народност осећају се као општу заједничку својину све културне тековине сваке поједи- не нације. И зато са истим болом и револтом осуђују уништавање драгоценог уметничких дела у Европској земљи од стране ан- гlosaksonских варвара. Зато се је Мисли. Он је само живео је- данас Европа осећа духовно об- дружила је Паскала један Гете, један Данте, један Његаш.

Са још већом осетљивошћу и преданошћу сећамо се генија Блеза Паскала у овим трагичним данима, када непријатељ Европе уништава ремек-дела европске готике, јер и његова мисао носи у себи сву одуховљеност средњег века, јер и она као торањ и стрела средњевековне катедrale хрли пут неба, хоће да уздигне што више победу духа над материјом. У делу Блеза Паскала на- лазимо све оно што чини срж и недостижну величину Европе. Он се није само попео на највиши степен одуховљености, већ је својим генијалним умом задобио многе научне тековине, унапре- дио науку, ту другу величину Европе.

Као дечко, у 12-ој години сам открива принципе на којима се заснива Еуклидов геометрија; у 16-ој години пише *Расправу о купама*, коју Лайбниц одушевљено хвали, а у 18-ој години проналази армитметичку машину. У математици поред мањих прона- лазака даје идеју за интегрални и диференцијални рачун. Али то све њега не задовољава, јер је жељан апсолутног сазнања и зато његов живот јесте једна крвава драма борбе између науке и вере, док није најзад сазнао Бога као једину безграницу и вечну истину.

И тада Паскал уништава у себи тело, плот да би свој дух ослободио чула и упутио га недостижним висинама. Он је један од оних ретких Европљана, који су успели да потпуно уђу у царство духа, пошто су уништили тело и чула и у ватри бола и патње прочистили свој дух. »Од 18-е године није провео ни један дан без болака«, бележи његова сестра, она старија која је тражила да мириши у вечном мраку. Њихов човек види ове амбисе, које Паскал је његовом пламеном и племени- је његовом пламеном и племени-

струјом визијом. Од тада Паскал није више имао мира. Поистове- тио се са целим људским родом. Чинило му се као да су се у њему и да се у људском кретањем потврдио да дан или сутра дође и на њих да спасе човечанство.

У билансу европске културе којим је Европа задужила човечанство *Мисли* Блеза Паскала јесу једна од највећих и најдрагоцен- јих тековина. Јер оне нису обична књига; она није писана као што се пишу друге књиге. Оне су, истина, епохалне за француску литературу, за утврђивање француског стила, али оне су у ствари изван књижевности. Ову књигу није писао писац, књижев- драгоценник уметничких дела у Европи; ју је писао ради спаса сви- Немачкој или било којој другој ју људи само човек.

У ствари он није ни писао сво- гласаконских варвара.

Зато се је Мисли. Он је само живео је-

дан пламени живот и спремао се

једињења за одбрану својих ду-

ховних и културних вредности у

Аполоџије, нађене записане гро-

зничавим рукописом на парчети-

сту не претвори Европу у пу-

стош, у којој се неће више рађа-

ти духови као што су били један

Паскал, један Гете, један Данте

и превија се у боловима. Па ипак

је забринут за судбину свију љу-

ди. Мисли на све људе. Хтео би

да их спасе, јер зна сада у чему

је спас: Бог.

И зато мисли само на то како

све људе да приведе Богу. Раз-

мишља без престанка о човеку

да би нашао путеве до његовога

срца у коме хоће да упали бо-

жанску ватру. Пати неиздржљиве

физичке болове, који га спречавају да напише дело. Али у за-

тишју између два бола он ужур-

ано бележи какву дубоку и ве-

личанствену мисао.

Неке су остале тако недоврше-

не. Али готово свака осветљена

је једним болом. И то се осећа

и данас после триста и неколико

година. И осећаје се увек. Зато

су мисли Блеза Паскала бесмрт-

не. Јер, одиста, ко је још писао

као Паскал? Кадгод је узимао у

своје грозничаве и бледе руке

лако гушчије перо, он је падао на

колена и дуго клечао на каменом

поду. И сузе су често квасиле ко-

мадиће хартије. А увек жарко и

свим срцем и душом молио се

безданичном и недељивом бићу

да спасе човечанство.

Јер је Паскал имао једном је-

зовиту и страшну визију уклете

судбине људског рода: бескрајни

дуги редови људи. И као да су

замисли. Али се Паскал не зау-

ставља: »Показају му (човеку) ту

унутра један нов понор«. И сме-

ло тврди да у том сићушном, за-

мишљеном атому има читав бе-

скрај других светова, са звезда-

ма, планетама које су у истом

односу као и оне у васиони.

Модерна наука тек данас са

својим хемиско-физичким теори-

јама о саставу материје и са сво-

јом величином је дошао до

чина да је у њему и да је

и да ј

БЛЕЗ ПАСКАЛ

најчишији претставник европског духовног хероизма

ве стране Пиринеја, заблуда с достојна великог брата и зато друге стране. — Политика: »кад може да утиче на њега на његу Платон и Аристотел писали о том путу ка Богу. И најзад 23 новембра 1654 године Паскал осећа присуство Бога у своме срцу и у екстази беше њега да реши све тајне. Он је необично горд са њиме. И Паскал му је некада много веровао. Али сазнавши његову немоћ пред апсолутним, он је пун презирања према њему, а нарочито према филозофима: шта могу они у ствари, кад и зујање мушкице пре-кјада њихова најдубља резоновања. Осим тога, разум је жртва обмана чула и маште. Зато је разум потпуно несавршено оруђе сазнања и творац многих заблуда, разних философија, које ометају човеку да нађе прави пут.

»Унизите се, немоћни разуме; умуките, глупа природо, узвикује најзад Паскал... Чујте Бога!«

Паскал је онако грандиозно сличао природу у њеној бесконачности, овако дубоко и ненадмашно испитивао је човечје срце по његовим амбисима беде, да би најзад био услишен његов крик: Чујте Бога! Паскал је био хришћанин, и то врло велики хришћанин. Прави хришћанин који је у Јеванђељу тражио своју веру. Али, ма да никада није био неверник, он је сумњао и дуго лутао, док није наслонио своју уморну главу на наручје Преблагог: »Добро је, кад човек изненада и уморан од узалудног тражења правога добра, пружи најзад руке Спаситељу. Први пут у 24-ој години Паскал је привучен вери и решава »да живи само за Бога и да нема другог циља осим њега. Али тада он није био још потпуно спреман да истраје до краја у тој намери. Његова страст за научним истраживањима опет га обузима, а и светски живот га привлачи.

Доцније, као да га болест опомиње на ову његову ранију одлуку и његова млађа сестра Жаклина, биће које је он највише волео и које је још потпуније реализовало његову тежњу за апсолутном правдом, такође је утицала на њега. Поводом њеног светлог херојског лика Сент-Бев каже да често пута сестре још потпуније и у чистијем облику реализацију најлепше особине своје велике браће. И када је требало одрећи се својих религиозних уверења у духу јансенистичког покрета, који је био осуђен од званичне цркве, ова дивна жена пише:

»Опростите ми преклињем вас; говорим у претераном болу од кога ћу како осећам умрети... Знам да се говори да није на женама да бране истину, али ма шта се рекло због тешког времена и због наопаког стања ствари у коме се налазимо и пошто владике имају храброст жена, то оне морају имати храброст владика. А ако није на нама да брамимо истину, на нама је да умремо за истину.«

И то нису биле празне речи, јер Жаклина Паскал умире у 36-ој години после три месеца од потписивања акта одрицања од јансенистичког учења. То је сестра

Прослава Хелдерлинове стогодишњице у Београду

Пре кратког времена навршило се 100 година од смрти великог немачког песника Фридриха Хелдерлина, једнога од највећих и најзначајнијих немачких духовних стваралаца после Гетеа и Шилера. Овај крупан датум у историји европске културе прослављен је са дужним пијететом у свим европским просветним центрима, те је сасвим разумљиво да ни Београд у томе није могао изостати. Хелдерлинову прославу у Београду организовао је Немачки научни институт. У својим просторијама, у присуству најистакнутијих претставника немачких и наших меродавних фактора и знатнога броја наших књижевних и културних радника, познавалаца немачке књижевности и немачког духовног стваралаштва,

Хелдерлинову прославу је отворио директор Немачког научног института др А. Шмаус, који је организовао већ низ оваквих културних манифестијација за духовноближење међу народима, за међусобно разумевање и сарадњу.

Београдски гудачки квартет (Јосиф Немечек, Андрија Весингер, Димитрије Доријан, Александар Слатин) интерпретираје, на мајсторски начин, други став чувене Брамсове „Романце“, једно од најрепрезентативнијих дела немачке и светске музичке уметности.

Одлично предавање о Хелдерлину одржalo је професор др Рихард Волф, шеф Наставног отсека Немачког научног института. У своме интересантном и значајном предавању др Волф је прво окарактерисао доба, у којем је живео, и средину, у којој је стварао; духовно сагоревао и догорео велики немачки пес-

ник, затим је у кратким али јесловитим цртама изнео његов живот, његов духовни развој, његово уметничко изграђивање и песничко стремљење ка највишим врхунцима духовног стваралаштва. Предавач је своја излагања илустровао цитирањем најкарактеристичнијих песама Хелдерлинових, са финим естетичким анализама њихових високих песничких лепота, са дубоким улажењем у психологију његовог духовног стваралаштва и са низом занимљивих паралела и асоцијација.

Предавач је, између остalog, истакао нарочити значај Хелдерлиновог сусрета са Јелинством. Из овога сусрета израсла је она тајанствена, судбински ватрену љубав за античку Јеладу, она љубља која се у њему никад није угасила, чежња према Грчкој, према њеним људима и њеној природи.

Хелдерлин је и радост и бол доживљавао интензивније него ма који други немачки песник пре њега. Природа, пријатељство и љубав били су у стању да му пруже такву усрћеност да је он мислио да им неће мори одолети. Он је јасно осећао опасност у којој се налазио. Затим су опет наилазили часови, када је напуштао и самога себе, пун горког сазнања да у свету нема дosta људи, да сами са собом тврдиче и да су егоисти. Тада се осећао као да обамире, хватала га хладна језа, као у агонији.

Ако се тако може рећи, Хелдерлин је био геније срца. Баш ова претерано развијена способност осећања у вези са стваралачким нагоном да се искаже, да својим нечуvenој јаким унутрашњим доживљајима даде и адекватан изражajни облик, то је оно што га је и сувише рано разорило. Тело је живело и даље, физички човек одолевао је и даље, али је душа подлегла услед претеранојасних визија, услед наглих мњевних сагледања, неке врсте душевног засењивања; срушila се као Икар у мрак и таму, кад се усудио да приђе ближе божанској светlosti.

При kraju Хелдерлиновог живота, из његовог пера излазиле су песме које су наилазиле на допадање чак и код обојице Олимпљана. Сам Хелдерлин, унутрашње прогоњен, стално лебди у наглим променама између мраза и жаље, борећи се за нов израз и облик који би одговарао његовом унутрашњем злачењу. Тада је Хелдерлин дао песме изванредне зрелости, у којима је испуњен његов давнишњи сан о духовној синтези између Севера и Југа, између његове немачке отаџбине и Грчке, између садржине и форме.

После овог одличног предавања др Волфа, рецитовао је Ханс Кригер, са изванредном уметничком дикцијом, десетак најзначајнијих Хелдерлинових песама. Овом лепом културном приједбом Београд се достојно одужио светлој успомени великог песника, уметника и човека Хелдерлица.

Извођење „Тристана“ у Лисабону

Извештај португалских листова о гостовању Берлинске државне опере, која је дала са „вајрајским“ ансамблом „Тристана и Изолду“, дали су најласкавију критику немачкој оперској уметности у четвртој години рата. Лист Секуло пише: „Немачки уметници дали су дело једног Немца, који је највећи музички драмски геније свих времена, на један савршен начин.“ Лист истиче диригента Роберта Хегера и сценарију професора Преториуса. Диарио де Нотициас даје опшiran чланак: „Све појединости биле су тако савршено простудиране да су достигле ниво савршенства. Певачи, певачице, сценарија, диригент, оркестар, хорови, све је било испуњено највећом дисциплином у познавању и служби дела Рихарда Вагнера. На позорници иза кулиса и у оркестарском простору сви су имали само једну жељу, да што боље прикажу дело. Роберт Хегер претставља идеалну класу диригента Вагнерових опера. Берлински филхармониски оркестар био је, како се то очекивало, просто божанствен.“

Смрт Сигриде Оњегин

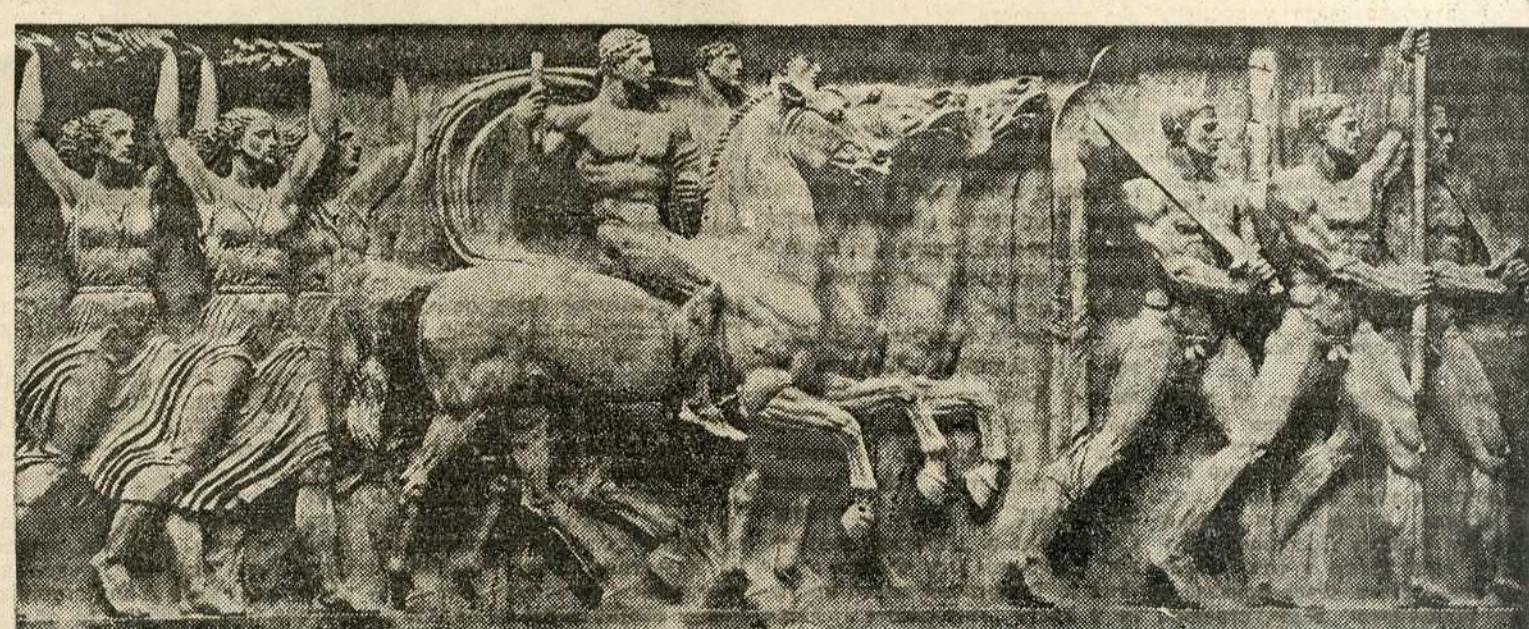
У Лугану је умрла Сигрид Оњегин, једна од најчувенијих алтисткиња последњих деценија. Са овом чуvenом певачицом, немачког порекла из Стокхолма, везана су многобројна гостовања и концертне турнеје. Сигрид Оњегин певала је на 13 језика са оригиналних текстова.

Њен успех има да заблагодари не само њеном божанственом алту, већ и њеном певачком темпераменту и музичкој интелигенцији. Благодарећи необичном таленту успела је да изгради и глас у сопрану и да узме у свој програм и виртуозне арије Роденијевих колоратуре. Чак и иначе тешка партија „Фиделија“, за праве драмске сопране била је докучна овој великој певачици.

ИЗЛОЖБА НЕМАЧКЕ УМЕТНОСТИ У МИНХЕНУ

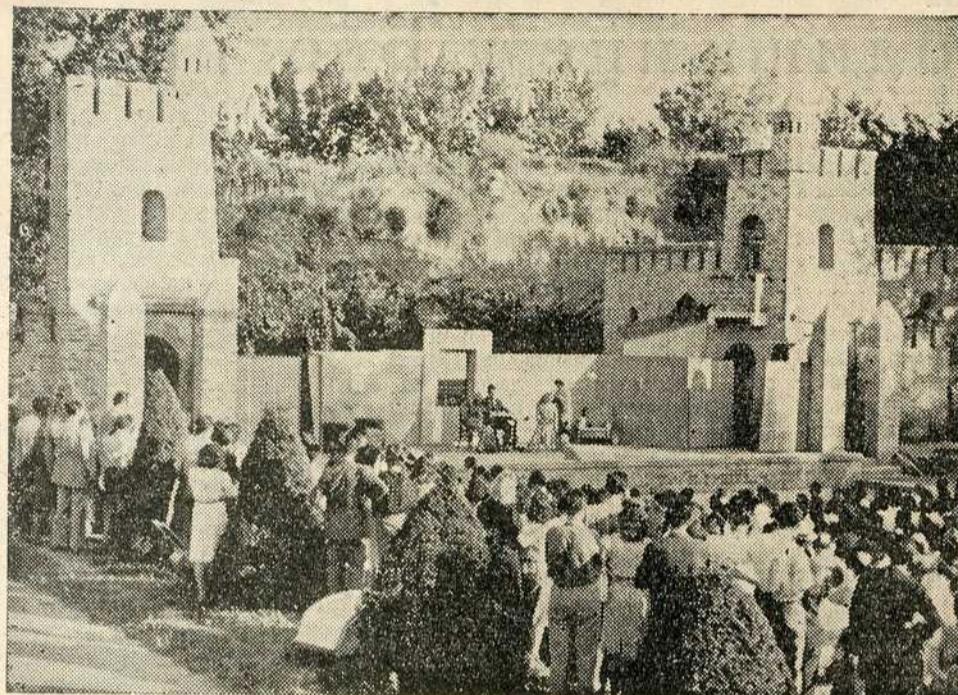
И ове године је Дом немачке уметности у Минхену отворио своја врата хиљадама посетиоца из Немачке и целе Европе. И ове, као и сваке године, најбољи немачки уметници излажу плод свога стварања, својих веровања, тежњи и мишљења. У сред најтеже судбинске борбе немачког народа, у сред животне борбе младе Европе која челиком кује своју будућност, Немачка не заборавља на велико добро човечанства: уметност. Ова изложба је доказ животног и културног виталитета Немачке као и њене несаломљиве стваралачке снаге.

Оно што нам нарочито пада у очи на овој изложби, то је израз целокупног развоја немачке уметности.

СА ИЗЛОЖБЕ У МИНХЕНУ. »СВЕЧЕНИ ХОД« РЕЛЬЕФ ОД РОБЕН КИРХЕН.

Позориште ведрине под ведрим небом

Калемегданска позорница Централе за хумор за време извођења »Минут после десет«

Архив С. Н.

Где је душа народне — ту је и ведрине, ту је и хумор.

Нема живота без осмеха, без радости, без вере у боље дане. И, ма како тешке прилике да настану, српски народ није губио свој дух, своју српску духовитост, своју ведрину... Није Вук узалуд скупљао, и то у тешким данима борбе за самосталност, доскочице и поскочице — то царство ведрине наше нације — јер хумор је нешто најбоље подељено у српском народу.

Та ведра традиција продужена је и данас.

Ни данас није замро осмех на избразданом лицу Србиновом, јер осмејак је животна нада, жи вотна будућност, животна вера.

Из свих крајева у Београд су се слегли витези смеха и разоноде, да са своје стране одрже и нашу стару ведрину и напаћеном свету ублаже невољу.

У том погледу може се рећи да је „Централа за хумор“ постигла леп уметнички успех.

Пре свега, у „Централи“ се на-

лази Мића Димитријевић, већ и пре рата познат по својим духовитим козеријама и скичевима за бину и радио. Ту су наше уметничке величине: Жанка Стокић, Ана Паранос, Животић, Бранко Јовановић, Лаза Јовановић и други.

И, ево већ скоро пуних пет месеци, како се са репертоара „Централе за хумор“ не скида ратна реви-комедија „Минут после десет“ коју је веома ведро, духовито и занимљиво написао Мића Димитријевић, а коју са највећим успехом изводи цео ансамбл овог позоришта.

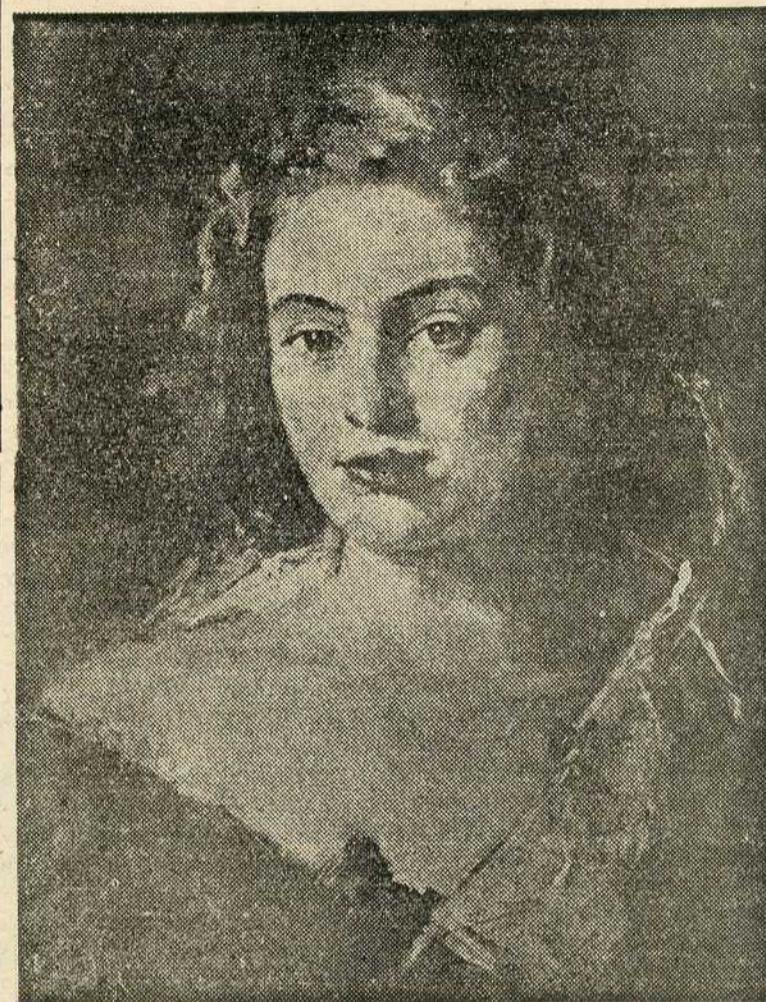
„Минут после десет“ је комедија увек радо гледана, јер она је, бар до сада, једна од најбољих хумористичких дела писаних под окупацијом, чије забивање и чија се радња догађа опет данас, под окупацијом. Заплети и сцене у овој реви-комедији, тако су живи, радња се развија тако занимљиво да се комедија, гледа и по више пута, с истим уживањем.

Од прошле суботе ова популарна ратна комедија изводи се на летњој калемегданској позорници — сва три дела заједно — (коју је обновила ове године „Централа за хумор“) где се публици пружа двоструко уживање: једно са сцене, пуне ведрине, а друго на чистом ваздуху мирисловог зеленила.

Београд ценi напоре својих писаца или и глумаца-уметника, који се заиста искрено залажу да тешке дане прошају ведрином и животном снагом без којих нема ни вере у бољу будућност.

Ч.

СА ИЗЛОЖБЕ НЕМАЧКЕ УМЕТНОСТИ У МИНХЕНУ

А. ПАЦЕЛТ (БЕЧ): ДЕВОЈКА СА ВЕЛОМ

Архив С. Н.

Један велики филм о земљи

Створити филм према неком познатом делу је врло тежак и одговоран посао. Ту је режисер уметник ограничен концепцијама писца-уметника. Али, када се, што је реткост, режисер сакиши са делом, када он нађе пут и начин да реши захтеве филмске уметности и остане код стила и изражайне обоености писца, онда се с правом може рећи да се тада ради о сасвим новом уметничком делу које служи на част и писцу и режисеру.

Узвеши у обраду познати роман познатог Стијн Стревелса „Ланено поље“ режисер Б. Барлог је показао приличну смелост.

Радња филма т.ј. романа расправља више проблема: проблем старих и младих, вечити, прансонски проблем борбе деце и родитеља, борба у којој увек млади побеђују јер су у духу времена, јер инстинктивно стају у одбрану новог реда ствари и напретка, док су старији, чија се гледашта заснивају на искуству, противници новотарија и не воде експерименте већ иду готовим, утртим стазама. Ту је проблем села и сељака као и један од најблагодарнијих проблема човека, проблем младеначке, искрене и величанствене прве љубави.

Најави се овде љубав између младог Лудвига и мале краварке Шелебеле. Умalo да не долази до трагедије, али најзад стари признаје да син има право и да је време да се повуче, да је наступило ново доба њему страно и несхвательво. Не помаже ту ни фламанска упорност. Ништа не може зауставити оно што наступа, јер је то закон Природе.

Барлог је у Вегенеру имао сјајног сарадника. Тремелен, онакав каквог га је дао Вегенер, заиста је Тремелен. То је сељак свих земаља и свих народа. Паул Клингер, који је још у развоју, дао је доказа свог великог талента, док је Бруни Лебел, као Шелебеле, велико откриће режисера Барлога.

Н. Р.

ПЕДЕСЕТОГОДИШЊИЦА СМРТИ ФРАНЦА ЕРКЕРА

Будимпештанска опера прославила је педесетогодишњицу смрти Франца Еркера, творца мађарске националне опере, извођењем једног од његових најомиљенијих дела, опере „Ладислав Хуњадин“.

Франц Еркер је био први мађарски музичар, који је успео да повеже мађарски мелос са западно-европским облицима и хармонијама. Написао је девет опере, од којих су најпознатије „Ладислав Хуњадин“, „Банк Бан“ и „Краљ Стефан“.

НОВА ПОЗОРНИЦА У КИЈЕВУ

У Кијеву је отворено ново украјинско позориште, чији је директор шеф украјинске радио-службе др Фрајбергер. Позориште има за задатак, да прикаже на сцени најбоља дела украјинских драматичара, као и немачке класике у преводу.

Предвиђено је 30 нових комада из украјинске и европске драмске књижевности.

Једна сцена из филма »Кад сунце изађе«. На слици: Паул Клингер и Бруни Лебел (Foto: Terra-film)

јер је Стревелс један од најчитанијих европских писаца (познат код нас између осталога и по збирци новела под насловом „Жетва“ — колекција „Бисери“, издања „Лугоисток“) и разумљиво је да је велико већини гледалаца позната како садржина, тако и уметничка композиција дела — па је тако гледалац не само критичар, већ и бранилац писца и његовог дела. Исправним третирањем пишевог дела и за мањом својих погледа Барлог се претставио као уметник првога реда. Ми му не можемо ништа пребацити.

Садржај је овај: Лудвиг (Паул Клингер), син сеоског домаћина Термелена (Паул Вегенер), по завршетку студија у пољопривредној школи долази оцу у село. И син и отац воде земљу. Обојица сматрају да је треба најбоље обрадити и, као увек, бити и први у селу. Син хоће да примени најновије ствари које је у школи научио, отац пак, криши чита пољопривредне књиге, али упорношћу која је својствена само сељацима одбија да обделава земљу по књишким упутствима. Долази до сукоба. Отац је немилосрдан. Његова се реч мо-

КОСТА ТРИФКОВИЋ као позоришни рецензент

Није Коста Трифковић био само морнар, адвокат, песник, приповедач и он, по чому му је име углавном и сачувано у истој ријеци српске књижевности, комедиограф. Још се млади Трифковић бавио једним књижевним видом, свакако најмање познатим ширим читалачким круговима. Реч је о Кости Трифковићу као позоришном рецензенту. Да, Трифковић није писао само позоришне комаде већ их је, најмање у мањој мери, и пропуштао и кроз свој критичарски суд. Наравно, није писао приказе о својим делима, о својој „Избирацији“ или, рецимо, „Школском надзорнику“. Они о којима је писао били су странци чија су се дела приказивала у времену од 28. јануара 1872 до 12. фебруара 1874 године у Новосадском народном позоришту.

Истовремено са оснивањем по зоришта покренут је и истоимени лист 1871 године, који је доносио „кратке критике о свакој важнијој претстави“. Уредник листа био је Антоније-Тона Хаџић, један од најзаслужнијих за напредак позоришта у Новом Саду, иначе бивши уредник „Летописа Матице српске, Младе Србадије и Зборника позоришних дела“.

Трифковић је живео за позориште и са позориштем. Он се кретао у најужем кругу људи који су водили Новосадско позориште и није онда чудно што је узимао учешћа и у писању приказа у листу „Позориште“. Додуше, није много у том смислу написано: свега девет приказа и то искључиво дела страних, француских, немачких, мађарских. Ни о једном једином српском комаду није написао ништа,

али, не само Трифковић, већ и други наши књижевни делатници, као што је пример Ђорђе Маletić, који је тадашње своје позоришне критике посвећивао у већини странцима. На српске комаде није се обраћала потребна пажња, тражили су се узори у Шилеру, Скрибу и другим мање или више познатим именима. Укратко, Трифковић је писао о комадима писаца који су били средње вредности или уопште без вредности.

Из самих приказа Трифковићевих може се, на пример, констатовати, да је он више волео мађарске комаде него француске, од којих једино хвали Сардуа („Присни пријатељи“). У критикама Трифковић „једнако хвата недоследности, дискутује композицију, претреса карактере, додирује морал“.

„Записници ћаволови“ Е. Арапога и П. Вермона, „Париски кочијаш“ Хајмана, „Париска сиротиња“ Брисбара и Ни, „Нови племић“ К. А. Гернера, „Тамница“ А. Ј. Бенедикса, „Кућна капица др. Фауста“ Ф. Хопа, „Циганин“ Сиглигетија и „Присни пријатељи“ Сардуови јесу комади о којима је Трифковић писао критике у листу „Позориште“. Осам комада — девет критика је о „Записницима ћаволовим“ писао две критике.

Свен Хедин о Америци

Свен Хедин: Америка у борби континентата. Издање Просветне заједнице, Београд, 1943, стр. 146.

Име шведског научника и путописца Свен Хедина познато је широм целог света. Научна објективност овог великог сина Севера са тако немирним духом, човека који је прошао земљу уздух и попреко, који је посветио азијском континенту читав свој живот и који важи за једног од најбољих познаваоца Америке, чине ову књигу необично занимљивом.

У 12 поглавља, од којих је пет посвећено Рузвелту, расправља ова књига неутралигог научника и посматрача предисторију да нашњег рата, који ће по пишевом мишљењу бити у историји записан као рат претседника Рузвелта.

Морамо одати признање Хедину који је у овој књизи рекао јасно и поштено своје мишљење о Америци, коју он не мрзи, али који се згражда над нечовечним разарањем европских градова од бомби америчких пилота.

Ово је књига човека који је очекивао Америку да дође са палмовом гранчицом, док је она међутим дошла са бомбама против жена и деце, против храмова и културних споменика.

Нашег читаоца свакако ће интересовати историјат уласка Југославије у један рат који је унапред изгубила и који није нико користио, па ни Рузвелту који га је постакао и довео до њега. Неутралац Хедин документовано скрида маску са америчког империјализма који је хтео да граница Америке постоји на Дунаву; њему за љубав је жртвован српски народ, бачен у хаос рата, неспреман како војнички тако и духовно. Шта је српски народ имао да тражи у овоме рату — Србима није познато. Можда тамо у Америци претседник Рузворт боље зна интересе Србије, за коју гро Американаца не зна ни на ком се континенту налази.

Хедин се сам уверио да је Америка далеко од слободе и демократије. Америка је сада у тој стварања империје и владавином светом. Она је то могла постићи једино ратом.

Било да пише о односима Америке, односно Рузвелта, са Немачком или Италијом, било пак са Јапаном, свуда Хедин мајсторски улази у проблеме овога рата. Политика Америке према пријатељским земљама, укључује ту и Совјетску Русију, не разликује се много од политике према непријатељским земљама. Главно је било издржати рат, а кад је он већ ту, помагати једне, али не свим силама, већ „у границама могућности“, и тако на крају остати победник, кројити карту света.

Цео овај рат је увод у век Америке.

Преко крви и рушевина Аме-

рика већ види тај век који долази.

Али можда се Америка вара. Снаге Европе и Азије су ту да те америчке планове спрече. Ако Американци хоће некоме да помогну, онда то треба прво себи. Неразумљив је апсурд, да Њу Џил, који је у самој Америци доживео крах, буде прогла-

шен за владајућу дому светске привреде.

Уводећи нас у суштину данашњег збивања Хедин нам сугестивно приказује стари свет у свој његовој моћи, Европу која ће истрајати и победити, у пркос свим империјализама, долазили они са Истока или Запада.

Доситејеве басне за децу

Доситејеве басне за децу, илустровао Ђука Јанковић. Издање „Југонисток“, Београд 1943, стр. 100.

Пишући приказ за књигу бугарског књижевника Карадијчева Ђуп старог злага, које је у преводу издало предузеће „Југонисток“, напоменули смо да би требало на исти начин издати и Доситејеве басне. Мило нам је што је предузеће „Југонисток“ примило ову добронамерну суге-

тију и потрудило се да у једном ванредно укусном издању пружи нашој деци најлепше Доситејеве басне.

Избор басана је учињен са великом познавањем дела Доситеја Обрадовића. Сваку басну илустровао је Ђука Јанковић једним реалистичким стилом, са пуно детаља, пружајући тако деци обилну животну слику. Не чини нам се да овакве илустрације најбоље одговарају духу басана, али ништа не сметају илустровању текста.

Како је ово прво код нас издање Доситејевих басана за децу, уз то богато илустровано и укусно опремљено, препоручујемо књигу родитељима и деци. Ниједна омладинска библиотека не би требало да буде без ње.

НОВО ИЗДАЊЕ ДЕ АМИЧИСОВОГ „СРЦА“

Срце од италијанског књижевника Едмонда де Амичиса, чије је старо издање потпуно исцрпено, појавило се сада изван редовног кола Златне књиге код И-проза.

Срце од де Амичиса превео је Миливој Предић и илустровао Мома Марковић. Штампано је у две свеске: прва од 202 а друга од 212 страница.

Као што је познато, Срце је нека врста дневника једног основца. На основу забележака свог сина, који је водио забелешке за време целе школске године, де Амичис је створио врло лепо дело, погодивши стил и укус омладине не само једне генерације, већ многих генерација. Тако је Срце постало лектира не само италијанске деце, већ омладине целе Европе.

Издајући поједине свеске изван редовног кола Златне књиге, Ипроз је створио колекцију најукуснијих омладинских издања. Њен слог, илустрације и повез чине част нашој издавачкој делатности.

❖ Појавило се јубиларно, педесето издање Киршинеровог немачког књижевног календара који доноси адресе и тачне спискове до сад изашлих дела свих живих немачких књижевника. Претходно (49) издање изашло је у фебруару 1989. Било је испрвашено да се педесето издање објави тек по завршеном рату, али је доцније та одлука изменена. Прво издање овог календара изашло је 1878. на 120 страница. Најновије јубиларно издање има 1370 стубаца.

❖ Ових дана прославио је сто годишњицу свога постојања Музеј за природне науке у Хамбургу. Музеј је створен 1843. физијом природњачке збирке Академске гимназије (која је постојала још од 1653) и збирке Хамбуршког друштва за природне науке.

Позив

у лаганима бившег филијала Државне хипотекарне банке
у Новом Саду

Државна хипотекарна банка у Београду овим поново позива све имаоце улога код бившег Главног филијала Државне хипотекарне банке у Новом Саду, који имају стално боравиште на територији Србије и Баната, а који жеље да им се улози пренесу на Државну хипотекарну банку у Србији, да предају уложне књижице и то у Београду у згради Државне хипотекарне банке у Новом Саду, Васина ул. бр. 60, а у унутрашњости банчиним филијалима.

Имаоци улога на штедњу, који су настањени у местима, у којима се не налази банчина јединица, треба да поштом пошаљу уложну књижицу Централни Државне хипотекарне банке у Београду или некој најближој банчној филијали, заједно са писменим налогом адресованим на Главни филијал Државне хипотекарне банке у Новом Саду, да се односни улог пренесе на Државну хипотекарну банку у Србији. У писменом налогу потребно је да се наведе занимање и тачна адреса имаоца књижице, да би се могао известити, када улог буде пренешен на Србију.

Улози по којима су књижице изгубљене, засада се не-ће преносити.

512 1—2

Радио

СВАКОДНЕВНЕ ЕМИСИЈЕ
БЕОГРАДСКЕ РАДИО СТАНИЦЕ

- 5.00—6.15 Другарски поздрави
- 6.15—7.00 Емисија за српске сељаке и вести на српском језику
- 7.00—7.10 Вести на немачком језику
- 7.10—9.00 „Добро јутро, драги слушаоци!“
- 9.00—9.20 Вести
- 9.20—12.00 Пауза
- 12.00—13.00 Подневни концепт
- 13.00—13.10 Вести на српском језику
- 13.10—13.50 Подневна музика
- 13.50—14.00 Вести на немачком језику
- 14.00—14.50 Нешто за тебе
- 14.50—15.00 Извештај о водостању
- 15.00—15.30 Извештај Врховне команде са лаганим понављањем и кратке вести за војску
- 15.30—16.00 Пауза
- 16.00—18.20 Српске емисије
- 18.20—18.40 Час немачке народне групе
- 18.40—19.00 Музика за тебе
- 19.00—20.00 „Из савремених догађаја“ на немачком језику и вести на страним језицима — бугарски, мађарски, француски и румунски
- 20.00—20.20 Вечерње вести
- 21.40—22.00 Поздрави младог београдског стражара
- 22.00—22.15 Последње вести
- 00.00—02.00 Понаћне мелодије.

НЕДЕЉА, 25. ЈУЛІ

- 16.00—16.05 Извештај Врховне команде на српском језику
- 16.05—17.00 Емисија за Бор. Изводе: Ватрогасци, нар. оркестар Милановић, Ната Павловић, Јован Милићевић-Мостац, Квартет — Шимић и Војин Поповић

17.00—18.20 Чар мелодија

ПОНЕДЕЉАК, 26. ЈУЛІ

- 16.00—18.20 Српске емисије
- 16.00—16.30 Из оперског света
- 16.30—16.35 Извештај Врховне команде
- 16.35—17.00 Квинтет Николић
- 17.00—17.30 Народна Музика. Изводе: Народни оркестар Милановић, Смиља Лазаревић, Лела Лештарић, Димитрије Тирић, Миле Јањић-Мостац, Старчевић
- 17.30—17.40 Предавање
- 17.40—18.10 Наставак народне музике
- 18.10—18.20 Из савремених догађаја

УТОРАК, 27. ЈУЛА

- 16.00—18.20 Српске емисије
- 16.00—16.30 Музика из тонфилмова. Изводе: „Златна петорка“
- 16.30—16.35 Извештај Врховне команде
- 16.35—17.00 Наставак музике из тонфилмова
- 17.00—17.30 Дувачки оркестар Седлачек
- 17.30—17.40 Предавање
- 17.40—18.10 Народна музика. Свира народни оркестар Обреновић, Солисти Савета Судар и Радослав Павловић
- 18.10—18.20 Из савремених догађаја.

СРЕДА, 28. ЈУЛА

- 16.00—18.20 Српске емисије
- 16.00—16.30 Камерна музика. Изводе гудачки квартет Преворашек
- 16.30—16.35 Извештај Врховне команде
- 16.35—16.50 Клавирски концепт Вере Вељков
- 16.50—17.00 Предавање
- 17.00—18.20 Забавни час.

ЧЕТВРТАК, 29. ЈУЛА

- 16.00—18.20 Српске емисије
- 16.00—16.30 Аудиција радио Београда
- 16.30—16.35 Извештај Врховне команде
- 16.35—17.00 Народне песме и музика. Изводе народни оркестар Милановић, дует Аршинов-Чирилов и Александар Новаковић
- 17.30—17.40 Предавање
- 17.40—18.10 Дечји час
- 18.10—18.20 Из савремених догађаја.

ПЕТАК, 30. ЈУЛА

- 16.00—18.20 Српске емисије
- 16.00—16.30 Концепт Београдског симфониског оркестра. Диригент Светолик Пашњан
- 16.30—16.35 Извештај Врховне команде
- 16.35—17.00 Забавна музика. Изводе: Забавни оркестар под управом Фрање Седлачека. Солисти: Иванка Тавчар
- 17.00—17.30 Шлагери. Изводе: Квартет Симић и Војин Поповић
- 17.30—17.40 Предавање
- 17.40—18.10 Народна музика. Изводе: Народни оркестар Милановић. Ружица Протић и Павле Чуковић
- 18.10—18.20 Из савремених догађаја.

СУБОТА, 31. ЈУЛА

- 16.00—16.05 Извештај Врховне команде на српском језику
- 16.05—18.00 Мелодије и ритам
- 18.00—18.20 Српска емисија: Добровољачки час.

www.uniliber.rs

МАЛИ ОГЛАСИ

СВАКА РЕЧ ДИН. 3.—
ДРЖАВНА ТАКСА
ДИН. 5.—

ПРИЈАВУ И ЛИЧНУ КАРТУ издату од Претстојништва градске полиције у Крагујевцу изгубио сам. Овим је оглашујем за неважећу. — Душанка Симић. 470 2—3

КУЋНУ ЛИСТУ издату од Претстојништва градске полиције у Крагујевцу изгубила сам, па је оглашујем за неважећу. — Олтеан Милинка. 471 2—3

ЛИЧНУ КАРТУ издату од Претстојништва градске полиције у Крагујевцу, изгубила сам, па је овим оглашујем за неважећу. — Љубица Димитријевић. 472 2—3

КУЋНУ ЛИСТУ издату од Претстојништва градске полиције у Крагујевцу, изгубила сам па је оглашујем за неважећу. — Милица Лазаревић. 473 2—3

ЛИЧНУ КАРТУ бр. 8038 издату од Претстојништва градске полиције у Крагујевцу изгубио сам. Оглашујем је за неважећу. — Радашин Глишовић. 474 2—3

ЛИЧНУ КАРТУ издату од Претстојништва градске полиције у Крагујевцу изгубио сам па је оглашујем за неважећу. — Милош Симић. 475 2—3

ЛИЧНУ КАРТУ издату од Претстојништва градске полиције у Крагујевцу изгубила сам, па је овим оглашујем за неважећу. — Радмила Живковић. 476 2—3

ЛИЧНУ КАРТУ издату од Претстојништва градске полиције у Крагујевцу, изгубила сам. Овим је оглашујем за неважећу. — Првослава Савић. 477 2—3

ДУВАНСКУ КЊИЖИЦУ издату од Претстојништва градске полиције у Крагујевцу изгубио сам, па је овим оглашујем за неважећу. — Драгомир Рајковић, шнајдер. 478 2—3

КУЋНУ ЛИСТУ издату од Претстојништва градске полиције, Крагујевац, изгубио сам. Овим је оглашујем за неважећу. — Чедомир Недић, Војводе Путника 20. 479 1—3

КУЋНУ ЛИСТУ издату од Претстојништва градске полиције у Крагујевцу изгубила сам, те је овим оглашујем за неважећу. — Сроздана Спасић. 480 2—3

НЕСТАЛА МИ ЈЕ дуванска књижница бр. 35 издата од Претстојништва полиције, Крагујевац, па је оглашујем за неважећу. — Милош Вујичић, пензионер. 481 2—3

ЛИЧНУ КАРТУ издату од Претстојништва градске полиције у Крагујевцу изгубила сам, па је овим оглашујем за неважећу. — Вера Тадић. 482 2—3

ДУВАНСКУ КЊИЖИЦУ за заробљенике издату од Претстојништва градске полиције у Крагујевцу изгубила сам. Оглашујем је за неважећу. — Милана Павловић. 483 2—3

ИЗБЕГЛИЧКУ И ЛИЧНУ КАРТУ издате од Претстојништва градске полиције, Крагујевац изгубила сам. Овим их оглашујем за неважеће. — Вера Петернел. 484 2—3

ЛИЧНУ КАРТУ издату од Претстојништва градске полиције у Крагујевцу изгубио сам. Овим је оглашујем за неважећу. — Божидар Милекић, шегрт. 485 2—3

ЛИЧНУ КАРТУ издату од Претстојништва градске полиције у Крагујевцу изгубио сам, те је овим оглашујем за неважећу. — Малиша Варјачић. 486 2—3

ПОСЛОВНУ КЊИГУ и пријаву издате од Претстојништва градске полиције у Крагујевцу изгубила сам. Оглашујем је за неважећу. — Стаменка Димитријевић. 487 2—3

ЛИЧНУ КАРТУ издату од Претстојништва градске полиције у Крагујевцу, па је овим оглашујем за неважећу. — Стана Вучковић. 488 2—3

КУЋНУ ЛИСТУ, личну карту, пољициску пријаву и купонску књижницу добивене из Претстојништва градске полиције изгубила сам. Овим оглашујем за неважеће. — Свеца Младеновић. 490 2—3

ИЗГУБИО САМ шоферску дозволу добивену из министарства промета и индустрије у Београду И. 3486 од 6 марта 1925. Оглашујем је за неважећу. — Душан Вуксановић, шофер из Крагујевца. 489 2—3

МОЈУ ПЛАТНУ КЊИЖИЦУ издату од стране Градског школског надзорништва у Крагујевцу оглашавам за неважећу јер сам исту изгубила. — Негојева Стефановић, учитељица у Крагујевцу. 491 2—3

ИЗГУБЉЕНУ ПОВЛАСТИЦУ за воденицу издату од стране Среза Краг. бр. 4141 од 5-III-1935 год. оглашавам за неважећом. — Јован Милановић, д. Косорице — Ср. Краг. 492 2—3

ЛИЧНУ КАРТУ издату од стране немачке власти у Банату број 632-41 изгубила сам. Исту оглашавам за неважећом. — Зора Драгић, Мокрања — Неготин. 493 1—1

ИЗГУБЉЕНУ ЛИЧНУ КАРТУ општине Београдске оглашујем за неважећу. — Јубиша Ж. Ђурђевић, из Багрдана. 503 1—1

Личну карту издату од Претстојништва градске полиције у Крагујевцу изгубио сам. Овим оглашујем за неважећу. — Јивка Ђурђевић. 498 3—3

Кућну листу издату од Претстојништва градске полиције у Крагујевцу изгубио сам, па је овим оглашујем за неважећу. — Милош Симић. 495 2—3

Личну карту издату од Управе града Београда и избегличку пријаву изгубила сам. Оглашавам их овим за неважеће. — Катица Гајић. 497 3—3

„РАДЕ НЕЙМАР“

ВАТРОГАСАЦ

К. Д.

ПАШИЋЕВА 7. — ТЕЛЕФОН 20-459

Пожарни апарати са хемијским средствима за гашење пожара са: ПЕНОМ,

ТЕЧНОШЋУ,
ТЕТРАХЛОРОМ

Ватрогасни материјал и прибор. Пунимо и оправљамо пожарне апарате. 502 1—2

Личну карту издату од Претстојништва градске полиције у Крагујевцу, изгубила сам, па је оглашујем за неважећу. — Миланка Симовић. 456 3—3

Личну карту и пријаву број 11804 издат еод Претстојништва градске полиције у Крагујевцу, изгубила сам, па је овим оглашујем за неважеће. — Милојка Тодоровић. 455 3—3

Личну карту издату од Управе града Београда и избегличку пријаву изгубила сам. Оглашавам их овим за неважеће. — Катица Гајић. 457 3—3

Личну карту издату од Капетана 36 Дин. 3,800.000.—
2) Плац са зградом Шуматовачка 88 Дин. 1,000.000.—
3) Плац са зградом Дубљанска 65 Дин. 800.000.—
4) Плац са зградом Стјепана Радића 7 Дин. 1,500.000.—
5) Плац Хартвигова 12 Дин. 10,000.000.—

13 АВГУСТА 1943 ГОД.:
Продаја ће се обавити од 9—12 час. у банчиној згради Скадарска 33/II где се могу добити сва даља обавештења.
509 1—1

Пажња! ПРОДАВЦИМА ЗЛАТНОГ НАКИТА Пажња!

Не продајте ни једног парчета Вашег златног накита, драгог камења и златних зуба, док потпуно не би били упућени у њихову стварну данашњу вредност. Зато ако већ продајете понудите свима купцима, а на послетку у Вашем је интересу понудите и познатој фирмама „ВРАЧАР“ која ће Вам платити одмах по највишој дневној цени, или ће Вам бесплатно и стручно проценити „ВРАЧАР“ — Београд, Палилулска улица бр. 6. — Продужење Душанове улице. — Телефон 28-706. — Дорћолска пијацица. 504 1—1

ПОСЕТИТЕ СТОВАРИШТЕ МОДЕРНОГ НАМЕШТАЈА

ЂОРЂА БАРЈАКТАРЕВИЋА

БЕОГРАД — КР. АЛЕКСАНДРА 87 и 97. ТЕЛ. 40156.

Има велики избор спаваћих соба, кухиња, трпезарија, комбинованих соба, кауча, патент фотеља, салонских дубоких фотеља, уз најниже цене, најлепши избор за 1943 годину. 505 4—4

СТАРИ НАКИТ И ДРАГО КАМЕЊЕ

Бесплатно стручно процењује, купује и продаје стручна радња.

„БУКУЉА“
ТРГОВИНА СТАРОГ НАКИТА
Краља Милана 41-а до Славије

ПРОДАЈЕ — КУЋЕ — ПАЛАЈЕ — ВИЛЕ

ВИСОКИ ОЧУВАНИ РЕНОМЕ НАШЕ ФИРМЕ ВЕЋ ЈЕ ПОЗНАТ

БЕОГРАД — КРАЉА МИЛАНА 20. — ТЕЛЕФОН 27-796.

Издавала за хумор
ПРИКАЗУЈЕ
МИНУТ ПОСЛЕ ДЕСЕТ
РЕВИ-КОМЕДИЈУ
У ТРИ ДЕЛЯ
СУДЕЛУЈЕ ЦЕО АНСАМБЛ
Издавала за хумор
ПОЧЕТАК У 18 ЧАС

ДРЖАВНА ХИПОТЕКАРНА БАНКА

изложиће јавној продаји са почетном лицитационом ценом следећа имања:

9 АВГУСТА 1943 ГОД.:

- 1) Плац са зградом Алексе Ненадовића 16 1/3 ид. део Дин. 2,167.000.—
- 2) Плац са зградом Курсулина 26 Дин. 1,300.000.—
- 3) Плац са зградом Војводе Протића 13 Дин. 2,000.000.—
- 4) Плац са зградом Романијска 26 Дин. 230.000.—

11 АВГУСТА 1943 ГОД.:

- 1) Плац са зградом Коче Капетана 36 Дин. 3,800.000.—
- 2) Плац са зградом Шуматовачка 88 Дин. 1,000.000.—
- 3) Плац са зградом Дубљанска 65 Дин. 800.000.—
- 4) Плац са зградом Стјепана Радића 7 Дин. 1,500.000.—
- 5) Плац Хартвигова 12 Дин. 10,000.000.—

13 АВГУСТА 1943 ГОД.:

- 1) Врт у ул. Ђорђа Радојловића Дин. 1,700.000.—
- 2) Плац са зградом Франше Депереса 86 Дин. 1,000.000.—
- 3) Плац са зградом Адмирала Гепрата 95 Дин. 4,500.000.—
- 4) Плац Толстојева 28-30 Дин. 1,800.000.—

Продаја ће се обавити од 9—12 час. у банчиној згради Скадарска 33/II где се могу добити сва даља обавештења.

509 1—1

ДРЖАВНА ХИПОТЕКАРНА БАНКА

изложиће јавној продаји са почетном лицитационом ценом следећа имања:

16 АВГУСТА 1943 ГОД.:

- 1) Плац са зградом Цара Душана 58 Дин. 2,400.000.—
- 2) Плац са зградом Цара Душана 29 Дин. 2,500.000.—
- 3) Плац са зградом Цара Уроша 32-34 Дин. 1,600.000.—
- 4) Плац са зградом Ситничка 26 Дин. 1,600.000.—
- 5) Плац са зградом Цара Душана 53 Дин. 1,800.000.—

18 АВГУСТА 1943 ГОД.:

- 1) Плац са зградом Солунска 8 Дин. 740.000.—
- 2) Плац Солунска 14 Дин. 1,200.000.—
- 3) Плац Цара Уроша 08 Дин. 1,400.000.—
- 4) Плац са зградом Цара Душана 74 Дин. 2,000.000.—
- 5) Плац са зградом Цара Душана 73 Дин. 2,500.000.—

20 АВГУСТА 1943 ГОД.:

- 1) Плац са зградом Краљев трг 10 Дин. 10,000.000.—
- 2) Плац са зградом Стражинића Бана 74 Дин. 5,000.000.—
- 3) Плац са зградом Кнеза Павла 23 Дин. 1,300.000.—
- 4) Плац са зградом Змаја од Ноћаја 14 Дин. 5,000.000.—
- 5) Плац са зградом Риге од Фере 16 Дин. 1,400.000.—

Продаја ће се обавити у банчиној згради Скадарска 33/II, од 9—12 час. где се могу добити сва даља обавештења

510 1—1

ДРЖАВНА ХИПОТЕКАРНА БАНКА

изложиће јавној продаји са почетном лицитационом ценом следећа имања:

7 АВГУСТА 1943 ГОД.: